JOUKKOJULKAISU

TUNTI[illegible]TU

2/77

LAPINKÄVIJÄN LEHTI ● JULK[illegible]

Puheenjohtajan tähdenvälejä

Toimintamme vuosikatselmus: vuosikokous ja susivihkiäiset lähestyvät. Takanamme on "normaali" toimintavuosi, jonka aikana Susi-Talas-palsta on saatu rakennetuksi. Vain myöhemmin rakennettava eräkämppä puuttuu lopullisesta suunnitelmasta. Kiitokset jatkuvasti riittäneestä innostuksesta.

*

Talasjärven lompoloiden palstamme nimi tulisi vakiinnuttaa kielellisesti oikeaan muotoonsa. Kielitoimisto alustavasti suosittaa myös kämpälle annettavaksi paikkaan liittyvän nimen. Tämän ajattelun mukaan Sudenpesä liittyy edelleenkin käsitteenä Sorvusojan *rantamaisemaan ja Susipesä on* kielellisesti virheellinen. Vähäiseltä tuntuvaan nimiasiaan on syvennyttävä vakavasti. Kairan nimistöä käyttävällä ja käytäntöön vakiinnuttavalla eräretkijoukolla on vastuu, ei vain luonnon, vaan myös kielellisestä "saasteettomuudesta". Aitoutta ja luonnonmukaisuutta on tavoiteltava myös tällä alueella. Susi-Talas sopisi sekä palstan että kämpän nimeksi.

*

Kolmatta palstaa on etsitty Utsjoen tietämistä. Asia ei kuitenkaan ole vielä ratkennut, vaikka näköpiirissä on ollut houkuttelevia kohteita. Hitaita ovat Lapin kiireet, asiat hoitautuvat omalla rytmillään, kuten Susikylä II-palstan erottaminen osoittaa. Vuosia sitten anottu toimenpide on toteutunut vasta tänä syksynä.

Tähänastisena esteenä on ollut Vuontisjärven rantakaavasuunnitelmat, jotka ovat kuitenkin siirtyneet hämärään tulevaisuuteen.

*

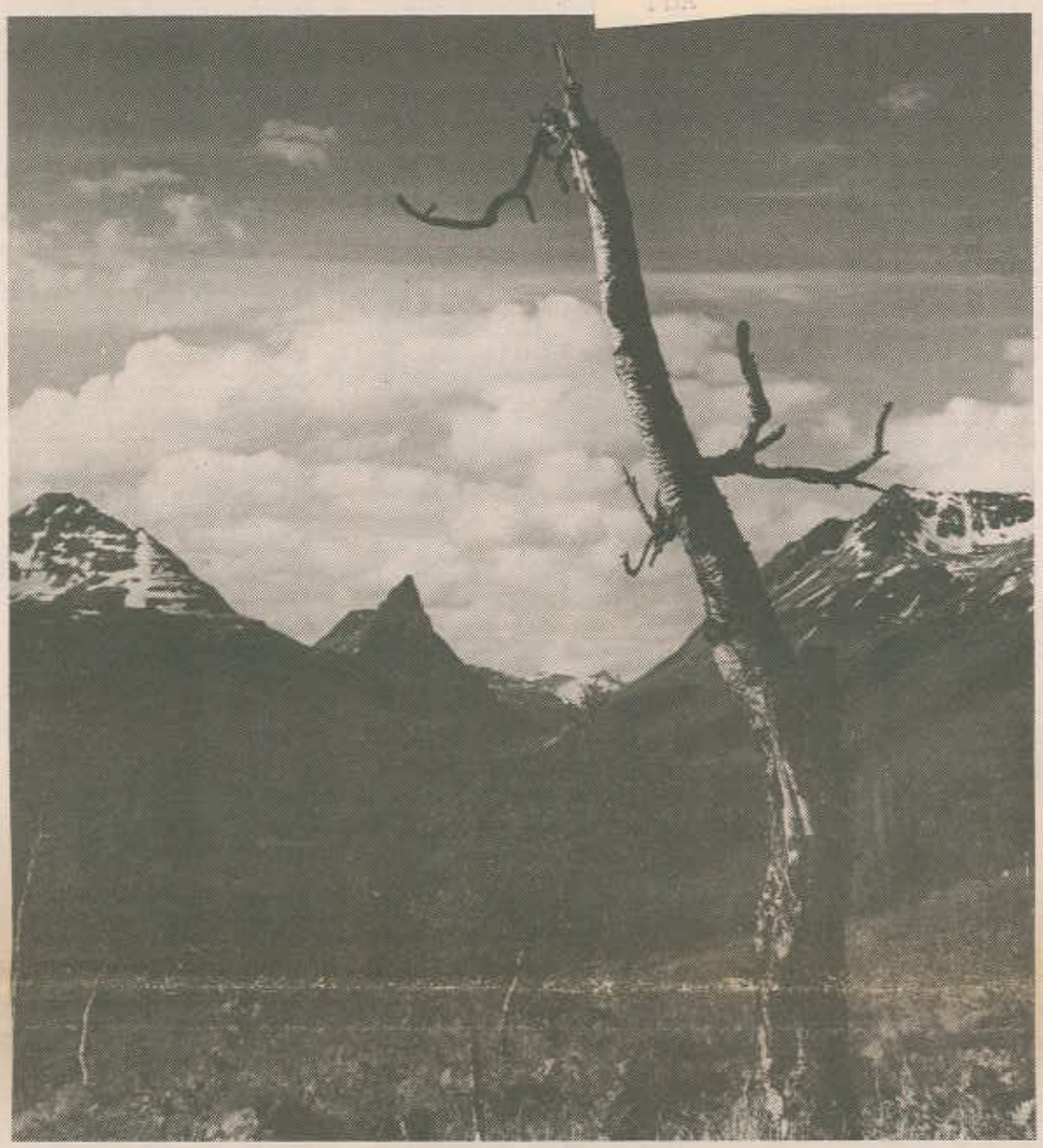
Tunturisusista kuuluu aina jotain. Kehuja en pahemmin ole näihin tähdenväleihin muistellut, ohjeita vain yrittänyt antaa. Muutama tapaus antaa aiheen muistuttaa, että meitä susia tarkkaillaan muita kiinteämmin ja yleistyksiä tehdään kovin helposti. Sitä suurempi on meistä jokaisen vastuu. Huolen aihetta on antanut susien lähteminen yksinään ilman riittävää kuntoa kairaan – ja sinne eksyminen niin, että etsintäpartioita on jo ehditty hälyyttää peräämme.

Tunturisuden käskyt ovat kovan koulun synnyttämiä ja pätevät tänäkin päivänä. Yksinään ilman riittävää kuntoa ja varusteita ja olosuhteista piittaamatta kairaan lähtö on vähintäinkin vastuutonta. Arvatkaamme entistä paremmin oma tilamme ennen kairaan lähtöä.

*

Reipas ulkoilu janottaa. Susimerkki ja häiritsevä alkoholin käyttö sopivat kuitenkin mielestäni huonosti yhteen. Tässä-

Jatkuu takasivulla

Arkistonhoitajan kuvakertomus idyllisestä Signaldalenista:

Norjalaisessa tunturilaaksossa

Saavuttaessa etelästä Kilpisjärvelle kiintyy huomio mahtavien, ikuisen lumen kattamien tunturikyömyjen kollaasiin, mitkä toinen toistaan korkeammalle työntyen tavoittelevat taivaalla mataavia pilviä. Katseen hipaistessa Ruotsin tummaa Tuipalia se hakeutuu tyvenen järven yli Ison- ja Pienen Mallan taustaan, tuonne kotalahden suuntaan, missä siintävät valkoisina laajat lumikentät. Niiden hohdosta kurkottaa tummana kuin katkaistu kartio Norjan puoleinen Paraskaisi selkäköyrynsä 1419 metrin korkeuteen (kuva 1) kuin vartioiden Signaldalenin iki-ihanaa ja vihreän vehmasta tunturilaaksoa.

Paraskaisilta katsoen kohoaa Ruotsin lumitunturi Sikka 1314 metriin, itäkoillisessa nostaa hartioitaan Markus - ja Mannsfjell yli 1500 metrisinä sekä länsipuolen jäätikköiset laet huipentuvat Otertindin lähes 2000 metrin neulamaiseen piikkiin (kuva 2). Etualalla Jacob Rognligin talo aivan Paraskaisin juurella. Oikealla Mannsfjell jossa edelleen kuin miehet vartiossa eli kaksi valtaisaa kivipaatta pystyssä. Ei muuten millään uskoisi tuolla Otertindin takana, Storfjordin toisella puolella kimaltelevan jäätikön sijaitsevan kuvauspaikasta n. 27 km:n päässä.

Kuin muinaisen ajan jäänteitä oleva liskoeläin kurkottuu koivuvanhus vielä kohti arktisen kesän valoa. Kun Yrjö Metsälä on koivun jälkeeni kuvannut ovat siitä jo pään muoto ja eturaajat hyinen jäätuuli vienyt menneisyyteen (kuva 3)

Nousu Paras-tunturille lienee helpoin Koltajärven suunnasta loivaa pitkää rinnettä, kun taas tämä Sikkan puoleinen, luminen ylätasanko poroineen osoittautui vaikeaksi, sillä noin 100 metrissä (kuva 4) se taittuu jyrkästi ylös suuntautuvaksi kartion seinäksi, missä kuljettaessa on jopa pideltävä turvetupsuista kiinni. Huipulta voi laskeutua sen pohjoispuolen täysin pystysuoran seinämän päällä polveilevaa harjannetta ihailleen samalla alhaalla ryöppyvän Signalelvan valkoisia kuohuja. Tuo pudotus seinäsuorana pahtana linee useita satoja metrejä jopa siinä määrin huumaava, ettei aivan reunalla ole syytä kuljeksia, onhan siinä irtorakkaa ja liukasta ikijäätä.

Sitä mieluisammat ovat tunnelmat sitten muutaman sadan metrin korkeudessa sijaitsevassa leirissä, missä aamusella pesty pyykki odottelee kuivuneena. Mahtavat ovat näkymät (kuva 5) telttaa vastapäätä kohoavan tunturiston syvään uurtuneissa kön-

Jatkuu keskiaukeamalla

Eräretkeilyn teemavuosi

Eräretkeily, varsinkin Lapissa on järjestömme päätarkoitus ja yhdysside. Nyt Suomen Ladun 40-vuotistoimintakautena on johtokunta päättänyt keskittää yhdistyksen voimat eräretkeilyyn ja osoittaa konkreettisesti voimamme eräretkeilyjärjestönä.

Yhdistyksen viime vuosien tavoite, uusi tukikohta Lapissa on ollut kunnioitettava ja tavoite on toteutettu puhaltamalla yhteen hiileen tavalla joka etsii vertaistaan. Kuitenkin on jäsenistön syvistä riveistä kuulunut murinaa, ettei rakennustoiminta ole päätarkoitus vaan nyt on taas kiinnitettävä päähuomio eräretkeilyyn. Tähän murinaan on johtokunta täysin yhtynyt ja julistanut toimintavuoden teemaksi ERÄRETKEILYN.

Retkiähän jäsenistö jatkuvasti tekee, kuka enemmän, kuka vähemmän. Nyt esitti puheenjohtajamme Antero tavoitteen: jokainen tekee vähintään kaksi eräretkeä, ylärajaa ei ole asetettu. Jäsenistön vuoden aikana tekemät eräretket kirjataan keskitetysti. Jokainen retki-ilmoitus on tärkeä. Systeemi selviää loppuvuoden kiertokirjeestä. Tunturilatu täyttää näin paikkansa Suomen Ladun näyttäessä juhlavuonnaan aktiviteettinsa ja joukkovoimansa.

ERÄVAELLUKSEN SM-KILPAILUT

ERÄVAELLUKSEN SM-KILPAILUSSA, joka pidettiin tänä vuonna Espoon erämaassa 29. 9.–2. 10. menestyivät Tunturiladun jäsenet jälleen kerran hienosti.

Miesten sarjassa toi pronssia tunturikerho Kolbman partio Väinö Martikainen / Matti Rekola. Tulosluettelon kärkipäässä on lisäksi nimiä, joista voidaan todeta useitten olevan myös Tunturiladun jäsenluettelossa vaikka ovatkin edustaneet kilpailussa muita seuroja. Naisten sarjan voittajapartion Helena Jäntti (kuvassa) vihitään tänä vuonna johtajasudeksi.

Erävaelluksen SM-kilpailun tulokset: Miehet: 1) Raimo Nurmi/Aimo Kalenius Vakka-Rasti 197,40, 2) Arvo Rita/Juhani Hyttinen Keravan Latu I 195,95, 3) Väinö

Jatkuu takasivulla

Suomen latu hiihdetään 11. — 12. 2. 1978 Helsingistä Nuorgamiin

Pääjärjestömme, Suomen Latu täyttää alkavana toimintavuotena 40 vuotta. Juhlavuotenaan tekee Latu latutyötä näkyvästi ja pyrkii aktivoimaan suomalaiset kuntoliikuntaan. Tässä tarkoituksessa on jo pari vuotta valmisteltu yhtenäistä latuverkkoa halki Suomen. Reittejä on tutkittu jo kahtena talvena. Viime talven kokeilut onnistuivat hyvin. Otsikossa mainittuina kahtena päivänä hiihtävät latulaiset etelässä jo edeltäkäsin valmiiksi avattua latuverkkoa, joka on hyvin merkitty, yhtenäisen hiihdon halki Suomen. Latu alkaa Helsingistä, kiemurtelee Tampereen, Kuopion ja Oulun kautta Rovaniemelle, josta suunta on Nuorgamiin. Tarkoitus on aktivoida koko kansa ladulle näinä päivinä, hiihtämään itse valitsemansa pituinen retkeilyhiihto merkatulla ladulla. Samalla Suomen Latu osoittaa vapaaehtoisen, aatteellisen ja sitoutumattoman latutyönsä joukkovoiman.

Jokaisen latulaisen velvollisuus on näyttäytyä k.o. päivinä ladulla, kerhoja mahdolliset susimerkit rinnassa, ja hiihtää siellä, missä päälatu tai sen sivuhaarat kohtuuetäisyydellä kulkevat, koko perheen voimalla. Jokaisen on syytä kirjoittaa kalenteriinsa suurin kirjaimin näiden päivien yli: Suomen latu. Vain sairaus saa olla esteenä. Vaikeimmalle osuudelle, pahimmassa tapauksessa jopa 40 asteen pakkaseen ja tuiskuun lähettää Tunturilatu valikoidun iskuryhmän, tehtävänään hiihtää eräretket Sevetti–Nuorgan ja Sevetti–Ivalo. Tavoite on hyvin v ætiva, koska tiettömistä erämaista on saavuttava säästä piittaamatta täsmälliseen aikaan maalikyliin. Pääosa jäsenistöstä kuitenkin hiihtelee valtakunnallisella ladulla lähellä kotipaikkakuntaansa.

TUNTURI-LATU r.y.

● **JOHTOKUNTA**

puheenjohtaja
Antero Tarvainen
varapuheenjohtaja
Aarno Wäänänen
jäsenet: Toivo Harjanne, Hannu Hiltunen, Anja Huhtala, Pekka Huttunen, Sirkka Laakso, Jussi Saarinen, Yrjö Suuniittu.
Sihteeri: paikka täyttämättä
jäsenkortistonhoitaja: Eila Lehtonen, Poutamäentie 4 B 18 00360 Helsinki 36 puh 558399
rahastonhoitaja: Anneli Peltonen Alkutie 27 00660 Helsinki 66 puh. 749263
postilähetykset ja juoksevat raha-asiat hoitaa: Elvi Zweygberg, Suomen Ladun toimisto Korkeavuorenkatu 25 A 00130 Helsinki 13 puh. 90-170101

● **JÄSENLEHTI**

Tunturilatu, vastaava toimittaja Antero Tarvainen

● **TUNTURIMAJAT**

Susikyrö – Enontekiö
Susipesä – Inari
Rakennuspäällikkö Pekka Huttunen Joukontie 27 76100 Pieksämäki

● **SUSI-VALIOKUNTA**

puheenjohtaja Raimo Niklander
jäsenet: Reino Kärkkäinen, Kauno Laine, Väinö Martikainen, Ulla Saarinen, Tuulikki Sepänmaa

● **TUNTURI-KERHOT**

KUOKTE (2) Hyvinkää
puheenjohtaja Uolevi Mättö sihteeri Anja Pajunen Erkylänkatu 21 05820 Hyvinkää 2 puh. 914-28901

KOLBMA (3) Tampere
puheenjohtaja Väinö Martikainen sihteeri Elma Mäkinen Kirjavaisenkatu 5 Tampere 56 puh. 931-630537

NJELLÄ (4) Pieksämäki – Mikkeli
puheenjohtaja Pekka Huttunen sihteeri Eila Hämäläinen Nuijamiestenkatu 22 B 12 50100 Mikkeli 10 puh. 955-12843

VIHTTA (5) Vaasa
puheenjohtaja Aare Orhanen sihteeri Oiva Lehtonen Kirkkopuisto 3 C 65100 Vaasa 10

KUHTTA (6) Helsinki – Vartiokylä
puheenjohtaja Jari Nylèn sihteeri Jonna Sirèn Puotilantie 1 E 27 00910 Helsinki 91

SIETSA (7) Iisalmi
puheenjohtaja Kauko Härkönen Asevelikatu 10 74100 Iisalmi

KAVTSI (8) Helsinki
puheenjohtaja Jussi Saarinen sihteeri Sirkka Seliste Linnankoskenkatu 18 A 1 00250 Helsinki 25 puh. 90-499096

OUTSI (9) Jyväskylä
puheenjohtaja Jouko K. Järviö Kiveläntie 4 42700 Keuruu puh. 943-10501 sihteeri Kaija Koskela

Keski-Uusimaa Oy, Kerava 1977
offsetrotaatio

KERHOT TOIMIVAT

KUOKTEN kuulumisia

Vuoden ollessa jo tässä vaiheessa, voitanee katsoa hieman takaviistoon ja todeta että aika on kulunyt kesää odotellessa. Ensimmäinen kymmenennen vuoden jälkeinen vuosi on ollut puuhaa täynnä, sekin.

Huhtikuussa pidettiin Usmin maastossa luonto- ja linturetki jossa oli mukana SPR:n kouluttaja. Toukokuun kerhoillassa kertoili Asko Kaikusalo tunnetulla huumorillaan yliperän luonnosta ja ihmisistä diaselvennyksin.

Toukokuussa käytiin m.m. Kolbman vieraina toteamassa; perässä vanhenevat. Ilmat suosivat ja saimme muutenkin viettää tunturilatulaisen viikonlopun kilpailuineen kaikkineen. Missä paljon sakkia-siellä kuoktelaiset! Näyttää 17 – 18 henkeä olevan vakio, on kyseessä talvi- tai kesäpäivät. Näin Säkylässäkin leiripäivillä, jossa ensikertalainen suunnistaja Matti sijoittui erttäin mukavasti. Vaelluskilpailu, leiripäivien ydin, vetää porukoita vuosi vuodelta enempi ja enempi. On huvittavaa seurata vaelluspartioiden kommentteja kisan jälkeen. Ratkaisevasti näihin arviointeihin vaikuttaa ilmeisesti se, millä mielellä on leikkiin lähtenyt. Onko oppimisen ja kokemisen haluisena, vaiko voittamaan. Kun voittajapartiokin jää lähes yhdeksänkymmentä pinnaa maksimista, ei pitäisikään olla aihetta suurempiin jälkipomilointeihin, jotka erittäin kärjistyneesti näyttävät kohdistuvan kilpailujen järjestäjän eri tehtävien arvosteluperusteita kohtaan.

Mutta mitä olikaan Säkylän Sanomain toimittajalla mielessä kun MP = menevät pyörät mainoksessaan käytti tyttöjämme Marjattaa ja Pirkkoa mannekiineinaan. Sanoisin mielelläni, oikean oli kohteen valinnut. Tämä tyttöjen pyöräily leiripäiville oli oikeastaan vasta alkua. Lähtiessään Sarmin talkoisiin ei Marjatta täysin luottanut yleisiin kulkuneuvoihin, vaan otti mukaan polkupyöränsä. Sarmilla puuhailivat myös aina uskolliset Eikka ja Rainer.

Korkeanpaikan kammo ei kerhomme jäseniä ole kesän aikana liiemmin vaivannut, ainakaan eräretkien kohteista päätellen. Kebnekaisella on käyty ja Haltilla useitakin porukoita, metsä-Lapinkaan vaelluksia unohtamatta.

Kuitenkaan Kuoktessa ei ainakaan vielä ole toteutumassa se hieno ajatus, että jokainen jäsen tekisi kaksi eräretkeä vuodessa. Mitä suuremmalla syyllä sen toivoisi toteutuvan kerhossa jonka jäsenistä lähes puolet on susia, kuten meillä. Luulen, ettei tuohon koskaan päästäkään, eihän aika ja voimat ole ihmisen itsensä säädeltävissä. Ajatus on hieno ja kannatan sitä erittäin lämpimästi.

Syksyn tullen on sienineuvoja-Ritvan kanssa käyty metsässä ja kuusi kuoktelaista on koulutettu sienenpoimijoiksi. SM-eräkisa käynnistyy juuri tätä kirjoittaessani, onnea kaikille matkaan, mutta erikoisesti Marjatalle ja Matille. Syksyisiin metsiin, laavuretkille, pikkujoulu jälleen maastossa siinä päällimmäisiä kuoktelaisia asioita. Suomen ladulla talvella suoritamme osuutemme.

Tulisi myös arvioida kerhomme toimintaa niin määrän kuin laadunkin suhteen. Aina vaihtuvat kokoontumistilat tekevät toiminnasta irrallisen, viihtymistä kovasti haittaavan tilanteen.

Myös jäsenten välinen vuorovaikutus saisi olla kiinteämpi. Tähän mielestäni päästäisi parhaiten jokaisen itsensä tunnustamalla "töppäilynsä" ja keskustelemalla niistä avoimesti. Eihän ihmisen- tunturilatulaisenkaan tarvitse olla täydellinen ja virheetön. Onneksi!!

L a p p i, se elämän suola, sillekin ajatus kaamoksessa, vaikkapa kesäistä jääleinikkiä ajatellen Haltin rinteellä.

anja

Kolbman 10-vuotisjuhlissa saivat perustajajäsenet lahjaksi viirin: Kaisa Simonen, Kauko Romppanen, Väinö Martikainen, Yrjö Suuniittu ja Aarre Tanhua.

KOLBMAN kuulumisia

Tervehdys teille kaikille ja kiitokset muistamisesta kerhomme merkkipäivänä. Oli todella miellyttävää, että saavuitte joukolla retkihenkisille "synttäreillemme" Latosaareen. Jälleen kerran totesimme, että on ilo tavata ystäviä ja että ilo vähintäänkin kaksinkertaistuu, kun voimme tavata yhteisen harrastuksemme merkeissä. Kiitos teille kaikille vielä kerran. Toivomme, että viihdyitte seurassamme.

Juhlat on juhlittu ja uusi vuosikymmen ja sen mukana uudet haasteet ovat kerhomme edessä. Kovin suuria muutoksia ei hyviksi havaituissa toimintamuodoissamme kuitenkaan tapahtune. Kerhoillat maanantaisin ovat harventuneet. Nyt kokoonnumme joka toinen maanantai. Näin on mahdollisuus saada talven jokainen kerhoilta teemaillaksi, jolloin käsitellään jotakin tiettyä aihetta. Uudeksi aluevaltaukseksi voidaan sanoa Tampereen kaupungin retkeilylautakunnan kerhollemme antaman viikonloppuretken järjestelyn. Kohteena oli kaupungin ulkoilumaja Kintulampi. Siellä saivat retkelle uskaltautuneet kaupunkilaiset havainnollista opetusta retkeilytaidoissa ja tietoja oikeista retkeilytavoista. Tämä onkin sääntöjemme mukaista toimintaa, mutta siitä huolimatta on meillä pieni taka-ajatus, että kaupungin isät muistaisivat meitä raha-avustuksia jakaessaan.

Tuttuja, totuttuja tapauksia olivat alkukesän saariretki ja leiripäivät. Ulko-Tammioon ehti yhteensattumista johtuen mukaan vain pari kerhomme edustajaa. SL:n leiripäiville Säkylään sensijaan kokoonnuimme joukolla. Siellä vaelsimme ja suunnistimme sekä nautimme muutenkin yhdessäolosta tunturilatulaisten ja muun latukansan parissa. Mukavat leiripäivät, joiden pikanttina lisänä olivat suussa sulavat savumuikut.

Kesän huomattavimmaksi tapahtumaksi synttärien jälkeen muodostui kuitenkin 10-vuotisjuhlavaellukset, joista toinen suuntautui Haltille ja toinen normaalia suuremmalla joukolla – 27 henkeä – Kebnekaisen maisemiin. Retket onnistuivat hyvin ja sääkin suosi vaeltajia. Meitä Kebnen kävijöitä koetteli kuitenkin ensimmäisen päivän iltana ja yöllä myrsky, joka riepoitteli telttaleiriämme Karmastjåkkan rinteellä perusteellisesti. Tuulen ujellukseen ja telttakankaan paukkeeseen herätessämme oli noustava ankkuroimaan telttoja sekä tavaroita kivien avulla. Myrskyn voima oli mahtava. Se sai telttamme taipumaan ja pullistumaan. Näkymä yössä, pilvenriekaleiden kiitäessä tummalla taivaalla oli fantastinen, telttojen muistuttaessa myötätuuleen kiitävien purjeveneiden spinakereita. Myrskyä seuranneet aurinkoiset päivät menivät kuin siivillä joukkomme vaeltaessa joskus jyrkkiäkin rinteitä ylös ja toisia alas. Päätavoite – Kebnekaise Sydtoppen – saavutettiin 22 henkilön voimin. Näkymät olivat todella huikeat ja tunnelma juhlava. Huiput kimaltelivat auringossa poutapilvien luodessa tummia varjoja rosoisille rinteille. Ainoa häiritsevä asia oli jatkuva helikoptereiden pörinä huippujen lomissa. Tunturiasemalla vallitsi normaali turistihotellien hälinä, vaikka tie jääkin lähes parinkymmenen kilometrin päähän Nikkaluoktaan. Helikopterista löytyi syy siihenkin. Ihmisiä ja tavaroita kuljetettiin pari kertaa tunnissa Nikkaluoktasta hotellille ja takaisin.

Näihin vaelluksiin eivät toki kesäretkemme jääneet, tehtiin niitä muitakin. Edustajamme – Matti – oli MM-kullanhuuhdonnassa Tankavaarassa ja keittokatostalkoissa Susipesällä. Allekirjoittanutkin ehti sinne syksyretkellään Huttus-Pekan ja Yrjänäis-Karin kanssa valamaan hellaan. Ruskan aikaan tehtiin myös viimeinen kerhon juhlavaellus Elman organisoimana. Kerholaiset suorittivat myös muita ruskavaelluksia normaaliin tapaan eri puolille Lappia. Myös täällä kotoisilla retkireiteillä olemme vaeltaneet – kuinkas muuten. Etusijalla ovat olleet Sata-Hämeen polut Kurussa. Ja rahastonhoitajan iloksi olemme talkoilleet metsämarssien merkeissä.

Alkulauseessani kiitin teitä kaikkia menneen kevään käynnistä. Lopetan nämä kuulumiset toivottamalla teidät uudestaan tänne tervetulleeksi, tällä kertaa Tunturiladun talvipäiville tammikuun lopulla. Mutta sitä ennen – susiaisissa tavataan.

Yki

Hupulla ja vuorilla varustettu

SELKOS-ULKOULUTAKKI

koko perheelle

Kangas on vettä hylkivä ja kulutusta kestävää dio-Lux'ia. Vuorina tikattu 80 gr diolen-vanu. Useita värejä.

Valmistamme edelleen suosion saavuttaneita anorakkeja ja retkihousuja ulkoiluun sekä vaativaan eräretkeilyyn.

Ilmarinkatu 34
33500 Tampere 50, puh. 931—56 121
Korkeavuorenkatu 25
00130 Helsinki 13, puh. 90-611 354

LK tuote oy
Tampere

KUHTTAN kuulumisia

Kuhttan talvi kului hiihtovaellusten merkeissä. Hiihtolomalla, helmi–maaliskuussa vaellettiin Saariselällä ja Sarmituntureilla. Pääsiäisenä reitti kulki Ivalonjoen ja jälleen Saariselän tuntumassa.

Nyt syksyllä oli kaksi joukkuetta Karpiovaelluksella, Sulo Karpion muistokisoissa. Kuhtta vei ensimmäisen ja neljännen sijan.

Lokakuun lopuilla on aikomus mennä Matkailuliiton järjestämiin erätaitokilpailuihin puolustamaan viimevuotista voittoa. Silloin osallistuttiin kahdella joukkueella (ensimmäinen ja toinen sija) ja tarkoitus on lähteä taas samoilla joukkueilla liikkeelle, kummassakin joukkueessa on tyttö.

Tulevan talven kuluessa ruvetaan väsäämään kanootteja ja kesällä -78 olisi tarkoitus tehdä muheva kanoottiretki.

Hiihtolomalla lähdetään katselemaan ja vaeltelemaan Inarinjärven talvimaisemiin.

Tällä hetkellä kuhttalaiset käyvät ensiapukurssia ja juoksevat pitkin metsiä mukanaan kartta ja kompassi.

Tunturiterveisin

Kuhtta

VIHTTAN kuulumisia

On tullut aika kertoa jotain Vihtta-kerhon kuluneen vuoden toiminnasta. Se on pysytellyt tavanomaisissa uomissaan, mitään erikoisia kohokohtia ei siihen ole sisältynyt.

Vuosikokouksessa todettiin, että vanhassa vara parempi ja niin tuli johtoon edelleen "fallesmannimme" Aare Orhanen, joka on toiminut puheenjohtajana kerhon perustamisesta alkaen. Tähänastinen sihteeri Finnilän Paavo kertoi kyllästyneensä kynämiehen tehtäviin ja siksi oli tilalle valittava uusi, joksi tuli Oiva Lehtonen. Muilla johtopaikoilla ei tapahtunut muutoksia.

Menetyksittä ei kulunutkaan vuosi ole mennyt kerhomme osalta. Perustajajäsenemme, tunturisusi Sirkka Piilikangas poistui joukostamme ankaran sairauden murtamana 1. 5. 77. Hänen valoisaa olemustaan jäimme murhemielin muistelemaan.

Talvisilla Lapin hangilla käytiin totuttuun tapaan. Vierailupaikkoina olivat pääasiassa Äkäslompolo ja Kilpisjärvi, mutta mutta myös Posion Lapiosalmi ja jopa Keski-Suomen halkivaellus ovat saaneet kerholaisia liikkeelle. Vallin Martin johtama porukka hiihteli Mukkakönkään maastossa ja pari susikokelasta suoritti talvivaelluksensa Sokostin seutuvilla Järviön Joukon johdolla. Kotiseudun retkistä mainittakoon ensi sijassa Botnia-hiihto, mutta myös Öjbergillä kerholaiset viihtyivät, eikä kumma, sillä pitkästä aikaa vallitsi todellinen lumitalvi.

Keväällä alkoivat pyöräretket, jotka nyt otettiin ohjelmaan jokaviikkoisina. Nämä suuntautuivat eri tahoille lähiympäristöön ollen 20–40 km:n mittaisia. Pisin matkoista oli valtakunnallisena pyöräilypäivänä 14. 5. tehty retki Raippaluodon Bulleråsiin, edestakaisin 70 km. Eniten osanottajia, 18, keräsi Borgarin Erikin vetämä retki, joka suuntautui Västervikiin.

Kesällä vaeltelu oli varsin vilkasta. Paitsi tavanomaisia Äkäslompolon talkoomatkoja kiertelivät vihttalaiset miltei joka puolella Lappia. Puheenjohtajamme toimi jo vakiintuneeseen tapaan tetäjänä Saariselällä taivaltaen tänä aikana n. 400 km. Vetäjänä toimi myös Juri, joka kiersi sekä Saariselällä että Kilpisjärvellä Suo-

Muistikirjan lisälehdet

● JOULUPAKETIT LAPPIIN lähtevät tänäkin vuonna. Perheet, joille lähetämme jouluiloa, ovat Lapin vähävaraisimpia ja osoitteet olemme saaneet Kotilieden kummikerhon välityksellä.

Toivomme jäsenistömme osallistuvan omalla panoksellaan tähän perinteiseksi muodostuneeseen toimintamuotoon. Käsityöt, muut tavaralahjoitukset, etenkin kouluikäisten lasten vaatteet, liinavaatteet, pilaantumaton ruokatavara, lelut j.n.e, mitä nyt keksitkään voit toimittaa Suomen Ladun toimistoon Korkeavuorenkatu 25 A 00130 Helsinki 13 joulukuun 2. päivään mennessä.

● Tunturiladun kolmannet TALVIPÄIVÄT ovat Tampereella 27—29. 1. 1978. Päivien järjestelyistä vastaa tunturikerho Kolbma ja asiasta kerrotaan tarkemmin seuraavassa kiertokirjeessä.

● SML:n julkaiseman ja Seppo J. Partasen toimittaman viime kesänä ilmestyneen KULTAMAIDEN RETKEILYOPPAAN sivulle 61 oli päässyt pujahtamaan pahanlainen virhe. Siellä kerrotaan äytsin alimman kämpän eli Veikko Nevalaisen kämpän olleen viime aikoina Tunturiladun hallinnassa. Näinhän asia ei suinkaan ole ja Seppo J. onkin luvannut virheensä korjata kirjan uudessa painoksessa, Leirintä ja Retkeily-lehdessä sekä lähettämällä kirjeen myöskin Veikko Nevalaiselle. Kirjeessään Tunturiladun johtokunnalle hän pyytää jäsenistöämme tiedoittamaan SML:n julkaisuissa esiintyvistä mahdollisista muistakin virheellisyyksistä. Joten terveiset Seppo J. Partaselle jos aihetta korjauksiin löytyy. Yhteisen retkeilyaatteen pohjalta.

● Seuraavan TUNTURILATU-lehden ilmestyminen on todennäköistä *maalis-huhtikuulla v. 1978.* Lähettäkää siihen tarkoitetut kirjoitukset Suomen Ladun toimistoon maaliskuun -78 15 päivään mennessä.

Parhaatkin sukset tuntuvat hikilaudoilta ilman Rexiä.

Rex-suksivoiteilla luistaa eikä lipsu. Sunnuntaihiihtäjälle sopivalla pikkupakkasella pannaan suksien pohjaan sinistä Rexiä.
Kelillä kuin kelillä hiihtävä voi koota itselleen oman tarpeensa mukaan Rex-suksivoiteita monipuolisesta valikoimasta.

Suksi hakemaan Rexiä urheiluliikkeestä.

REPRINKKA

JÄNKÄ-LUXUS

- Rinkka on kaksiosainen
- Molemmat osat irroitettavissa erilleen
- Topatut kantoremmit voidaan irroittaa kehyksestä ja kiinnittää yläreppuun, jolloin yläosaa voidaan käyttää selkäreppuna
- Valmistettu nailonreppukankaasta
- Teline 19 mm Dur-alumiiniputkea
- Paino 1,9 kg
- Tilavuus 30 + 30 litraa

Nyt jo kaupoissa myös "ammattilaismalli" JS-LUXUS. Säädettävä "teleskooppi", lisätaskuja, lumilukko, kirves- ja virvelitunneli, iso läppä.

OY PETTERA

MÄNNISTÖNKATU 10 26100 RAUMA 10
938 - 11 333 TELEX 65 122

men Ladun toimeksiannosta. Melko suuri porukka, 9-henkinen, suuntasi vaelluksensa Kevolle ja sieltä edelleen Lemmenjoelle. Kankaisen Kalervo kävi kuvausmatkoilla, talvella Ylläksen — Oloksen maastossa ja kesällä Lemmenjoella ja Saariselällä, joiden retkien tuloksena otetut filmit ja diasarjat nähtäneen talven tultua.

Syksyn ruskaretki tehtiin tällä kertaa aivan uuteen kohteeseen. Määränpäänä oli nyt Posion Lapiosalmen eräleirikeskus. Kaukon bussiin nousi kaikkiaan 34 kerholaista ja 7,5 tunnin ajon jälkeen oltiin määränpäässä. Seuraavana päivänä käytiin tutustumassa Korouoman mahtaviin kanjoniseinämiin ja sunnuntaina vaellettiin hienon aurinkoisen sään vallitessa melkein Punkaharjun tapaista maastoa Aimojärville. Kotimatkalla vierailimme vielä Anu Pentikin fajanssi- ja nahkatuotetehtaassa Posion kirkonkylässä, jonka jälkeen auton nokka kääntyi kohti Vaasaa, jonne saavuttiin illansuussa ylen tyytyväisinä onnistuneeseen retkeen.

Ole

Outsi

Kuopuksen ensimmäinen elinvuosi on tullut täyteen. Synnytystä kesti lähes kolme vuotta, äiti oli Lahja Hirvonen ja isä..., allekirjoittanut. Kävi nimittäin niin, että vuoden 1973 susiaisissa Dipolissa jyväskyläläiset pitivät ryhmäkokousta ja yhtäkkiä Lahja Hirvonen tuli luokseni pyytäen, että ryhtyisin perustamaan Keski-Suomeen tunturikerhoa. Haukkasin ilmaa ja pyysin miettimisaikaa. Niin sitten joulukuussa kutsuttiin asianharrastajat koolle, asia pantiin vireille ja jatkoa varten valittiin väliaikainen toimikunta. Koska tuolloin valmistauduin maailmanympärimatkalle, en lähtenyt toimikuntaan, vaan jäin kuulolle. Mitään

Jatkuu keskiaukeamalla

Pentti Ranta, harrastusnäyte:

Lapin keloista

Tämän kirjoituksen tarkoitus on tutkiskella Suomen Lapissa vielä runsaasti esiintyviä keloja harrastuksenomaisesti ja siinä mielessä missä Lapissa kesällä ja talvella samoileva kulkija ne näkee. Moniin vaelluksilla heränneisiin kysymyksiin on täytynyt etsiä vastauksia tiedemiesten tutkimuksista mutta rohkenen silti toivoa, että seuraavassa esitetty olisi omiaan vaikka kansanomaisesti esitettynä, laajentamaan tietouttamme keloista.

Lapissa elää mänty keskimäärin 420—450 vuotta, joskin yli 700 vuoden ikäisiä yksilöitä on tavattu. Merkittävää on, että mäntyjen ikä Pohjois-Suomessa on pitempi kuin Etelä-Suomessa. Männyn kuoleminen pystyyn on hidas tapahtuma, joka alkaa neulasten kellastumisella ja putoamisella. Tämä vaihe kestää 3—5 vuotta kasvun loppumisen jälkeen. Tätä vaihetta seuraa pienten oksien putoaminen 10—15 vuoden kuluessa ja kaarna peittää runkoa vain osaksi 18—22 vuotta. Kehitys hopeanhohtoiseksi keloksi kestää kuolemisen jälkeen 35—40 vuotta. Pystyssä saattaa tällainen kelo seistä pitkäänkin mutta tässä vaiheessa se on riippuvainen suuressa määrin ympäristötekijöistä, tuulista, maaperän kosteudesta ja muusta sellaisesta. Todeistettavasti on yli 100 vuotta seisseitä keloja tavattu.

Kelojen esiintyminen Suomessa ja varsinkin Pohjois-Suomessa on vielä verrattain yleistä, Ruotsissa ne sitävastoin ovat käytännöllisesti katsoen loppuneet. Runsaimmat esiintymät, jotka saavat olla verrattain rauhassa lienevät Luttojoen ja sen eteläisen haaran Suomujoen välisellä alueella. Täällä on paikoin keloja pystyssä ja nurin aivan esteradan malliin. Toinen edellisen kaltainen alue on Lemmenjoen luonnonpuisto, jonka suuruutta lisättiin jokin vuosi sitten. Otsamuksen aarnialueella on myös keloja, joskin alue on edellämainittuja huomattavasti pienempi. Nykyisin arvioidaan, että Suomessa on keloja n. 600—800 000 m³, mikä luku ei sinänsä sano mitään mutta on helpommin ymmärrettävissä, jos muistamme, että vuotuinen kaikkien puiden kasvu arvioidaan olevan n. 50 milj. m³ maassamme. Teollista arvoa ei keloilla ole ainakaan aikaisemmin katsottu sanottavasti olevan mutta polttopuuna sen arvo ja maine on voittamaton. Kelojen vähenemisen yhteydessä ja kesämökkeilyn sekä kämppäilyn lisääntyessä on kelojen kysyntä ja arvo myös noussut. Nykyisin mainostetaan lehdissä kelohongasta tehtyjä tupia ihanteellisina ja niiden hinnat ovat reilusti vastaavia hirsimökkejä korkeammat. Oman lukunsa muodostaa se arvo, jonka kelot saavat aikaan luonnon ja ympäristön kauneuteen vaikuttamalla. Tämä arvo on aivan ilmeinen ja sitä tulisi Lapissa kulkijoiden erikoisesti vaalia.

Lapin keloja lähemmin tarkasteltaessa ei voi olla kiinnittämättä huomiota siihen seikkaan, että puiden rungot kiertyvät pituusakselinsa ympäri milloin oikeaan milloin vasempaan, olenpa tavannut kelon, jonka alaosan kierre oli vasempaan ja yläosan oikeaan. Samoin olen löytänyt kaksi lähekkäin olevaa keloa, joiden kierre oli vastakkainen läheisestä sijainnista ja samasta koosta huolimatta. Suurin osa, ehkä yli 80 % tapaamistani ja tutkimistani keloista Lapissa ovat olleet oikealle kiertäviä. Nämä aisat ovat askarruttaneet iltapuhteilla usein retkitovereitteni ja omaa mieltäni, miksi näin, mikä saa puut kierteisiksi. Monia vaihtoehtoja on tarjottu, kuten auringon kierto, tuulet, lumikuormat yms., mutta ne ovat olleet luonnollisesti arveluja eikä suinkaan mitään pyrkimyksiä asian lopulliseen selvittämiseen.

Puiden kiertymistä on tutkittu toki tieteellisesti ja lienee parasta aloittaa määritelmillä. Kiertymistä kutsutaan saksaksi "sonnig" ja "widersonnig" -nimityksillä, joista ensinmainittu tarkoittaa kiertymistä auringon kierron mukaan ja jälkimmäinen sitä vastaan. Englanninkielinen vastine on "clockwise" (kellon suuntaan ja "counter-clockwise" (kellon suuntaa vastaan), jolloin ajatellaan, että kello asetetaan puun kannalle ja viisarien mukaan arvostellaan rungon kiertymää ylöspäin. Kiertymän suuruutta eli konepajamaisesti, kierteen nousua, mitataan sen kulman mukaan, joka syntyy rungon keskiviivan ja kierteytyneen rungon pintaosan kesken. Kierteen kulma vaihtelee suuresti eri puulajeilla ja eräällä mäntylaadulla on tavattu vasemman kierteen ylärajaksi 16° ja oikean 19°. Eräällä Sierra Nevadan vuoristossa kasvavalla männyllä on tavattu jopa 40° kiertymiä. Suomen Lapissa yleensä tavatut kierrekulmat ovat huomattavasti pienempiä kuin yllämainitut. Useiden eri tutkijoiden tutkimustulokset osoittavat, että kierteisyys kehittyy iän mukaan siten, että nuoret puut kiertyvät yleensä vasemmalle. 40—80 -vuotisina tapahtuu suoristuminen ja 80 vuoden jälkeen alkaa kiertyminen oikealle. Iän ei katsota aiheuttavan kierteisyyttä, tarkemmin sanottuna kierteistä kasvua, mutta se on siinä siten mukana, että muilla tekijöillä on mahdollisuus vaikuttaa ajan mukana kierteiseen kasvuun. Tähän sääntöön on runsaasti poikkeuksia puulajeista ja monesta muusta syystä johtuen mutta se tuntuu pitävän paikkansa verrattain hyvin Lapin keloihin nähden, ainakin omien havaintojeni mukaan. Mikäli näin on, selittyisi moni seikka kelojen kierteisyydestä. Keloutuminen eli puun pystyyn kuoleminen voi alkaa erilaisten syiden vuoksi puun ollessa melkein missä iässä tahansa.

Tässä on toistaiseksi pyritty toteamaan miten asiat ovat kelojen kiertymisen suhteen mutta vielä on vastaamatta miksi näin yleensä tapahtuu. Ennenkuin yritän vastata tähän visaiseen, tai pitäisi kai sanoa pihkaiseen kysymykseen on asian selvyyden kannalta eduksi käsitellä eräitä siihen vaikuttavia ympäristötekijöitä. Tutkimukset osoittavat, että puun runko, jossa on kierteisyyttä kestää paremmin tuulen ja lumen aiheuttamia rasituksia kuin puu, jonka rungossa ei ole kierteisyyttä. Kierteinen runko on joustavampi ja taipuu paremmin, jolloin lumikuormat oksilta luisuvat pois, samoin tuulessa taipuminen aiheuttaa väistöliikkeen. Eräs tutkija arveli, että aurinko "vetää" puut kierteisiksi, tämä teoria ei saanut kannatusta, sillä sen katsotaan jättävän puun sisäosan ilman vaikutusta eikä selvitä myöhemmin tapahtuvaa kierresuunnan muutosta. Samoin tuulten vaikutus yksinomaisena tekijänä on hylättävä, sillä kierteisyys on sittenkin paljon säännönmukaisempaa kuin tuulien suunta. Pari tutkijaa on suositellut maan pyörimisliikkeen huomioimista, tämä lähinnä esimerkkinä siitä, että kaikki mahdolliset tekijät pyritään ottamaan huomioon. Asiaa on merkittävästi valaissut koe, joka tehtiin siemenillä, jotka oli otettu heikoista ja keskinkertaista paremmista puista. Näistä siemenistä kasvaneiden puiden kierteisyys oli heikkolaatuisista siemenistä kehittyneillä puilla huomattavasti suurempi kuin hyvälaatuisilla kun mittaus suoritettiin samalla korkeudella. Tämän katsottiin johtuvan heikkolaatuisten taimien hitaasta kasvusta. Meidän Lapissa ovat olosuhteet ankarat monin tavoin, joka varmasti on osaltaan vaikuttamassa runsaaseen kierteisyyteen.

Kierteisyydestä ja sen syistä sanoo nykytiede mm. seuraavaa:

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että kierteinen kasvu kuuluu puun normaaliin elämään ja että se

Jatkuu keskiaukeamalla

TUNTURISUDET 1977

KOLME IKÄSUTTA

Ikäsusi
42
Kalervo Kankainen

Ikäsusi
41
Maire Kalanti

Ikäsusi
40
Martti Heikura

Ankaran myötämielinen henki vallitsi susivaliokunnassa, kun tämänvuotisia susianomuksia käsiteltiin. Johtajasusianomuksia oli tullut kuusi. Tunturiladun johtokunta kelpuutti Susivaliokuntaa kuultuaan viisi sutta johtajasusien ylen korkeaan räätthyyn, ja yksi jouduttiin hylkäämään.

Luettelo uusista johtajasusista seuraa tässä. (hu = huiput, er = eräretket, jo = eräretket joilla asianomainen on ollut johtajana).

120. HÄRMÄ, RAIJA, Anjalankoski

Susi no 1178 / -75.

Johtajasusivaelluksen 410 km vetänyt huhtikuisilla hangilla kolmen hengen porukassa reitillä Nuorgam-Kiilopää. v. -76. Ansiokas harrastusnäyte käsittelee vanhoja lappalaisten käyttämiä sairauksien parannustapoja.

hu 40, er 8, jo 5.

121. JÄNTTI HELENA, Suonenjoki.

Susi no 1073 /-73.

Johtajasusivaellus 313 km kävelty Haltin maastossa itse 6 hengen porukkaa vetäen jo v. -73. Senjälkeen on toki retkiä kertynyt lisääkin. Harrastusnäyte on aiheeltaan "mikä kenkä — mitä kenkään eräretkelle". Tuoreimpina laakereina naisten sarjan voitto erävaelluksen SM-kisoissa -77.

hu 40, er 8, jo 6.

122. JÄRVIÖ, JOUKO, Keuruu.

Susi no 345 /-51.

Jouko on Tunturiladun "musta susi," joka vahingossa jäi numeroa vaille 50-luvulla. Alkuperäinen numero olisi ollut n. 40.

Tämä susi on varsinainen maailmanmatkaaja, joka on vaellellut eri maanosien vuoristoissa, ainoastaan Antarktis on käymättä. Huipuista esimerkkeinä Kilimanjaro, Etelä-Afrikan Pöytävuori, Rano Kau Pääsiäissaarella, Himalajan vuoristo, Pyreneitten vuoristo, tavallisempana Alpit jne. Matkaa on tehty sekä liftillä että kuorma-auton lavalla.

Johtajasusiansiot ovat kuitenkin peräisin puhtaasti Suomen Lapista: johtajasusivaellus 300 km kävelty, kolmihenkistä porukkaa vetäen reitillä Lemmenjoki — Muotka — Kevo — Sevetti. Harrastusnäytteenä Jouko esittää perusteellisen eräretkeilijän varusteoppaan. Lisäksi Jouko on uusimman tunturikerho Outsin persoonallinen puheenjohtaja.

hu 55, er 8, jo 6.

123. SILLANDER JUSSI, Vaasa.

Susi no 1108 / -73.

Johtajasusivaelluksena on 350 km hiihtoretki reitillä Kiilopää — Keskihaara — Suorsapää — Kiilopää kaksihenkisellä prukalla -76. Harrastusnäyte on laaja ja ansiokas tutkielma lapinkoirista. Tämä susi on erittäin kokenut ja kovakuntoinen vetäjä.

hu 42, er 14, jo 9.

124. TYRVÄINEN VEIKKO, Pieksämäki

Susi no 1217 /-75.

Johtajasusivaellus hiihdetty talvella -76 reitillä Nuorgam — Kiilopää itse kolmihenkistä porukkaa vetäen, yht. 330 km. Harrastusnäyte on kaksihenkisellä porukalla -76. Harrastusnäyte on laaja ja ansiokas tutkielma lapinkoirista. Tämä susi on erittäin kokenut ja kovakuntoinen vetäjä.

hu 49, er 9, jo 9.

Kalervo aloitteli Lapin retkiään veljensä Pelle Kankaisen kanssa soutelemalla Muddusjärveltä Härkäkoskelle ja takaisin jo 1962. Useitten vuosien aikainen samoilu Lapissa johti sittemmin Kalervon Tunturilatuun ja Vihtta-kerhoon v. 1971, jolloin hänet myös vihittiin tunturisudeksi numerolla 917. Vihtta sai Kalervosta aktiivisen latumestarin ja polkuretkien vetäjän, joka lukuisia diasarjoja ja kaitafilmejä vihttalaiset ovat saaneet ihailla illanvietoissa. Ennenkaikkea Kalervo kuitenkin on eräretkeilijä, kuinkas muuten. Eräretkiä on tullut tehdyksi liki parikymmentä, joista ainakin kaksi 400 km luokkaa. Huippujakin on varmasti yli 50. Kalervon retket ovat suuntautuneet eri puolille Lappia: Saariselkä, Muotka, Ivalojoen ja Appiksen kiveliö, Lemmenjoki, Pallas, Enontekiön maanselkä ja käsivarsi ovat kaikki tuttuja. Lisäksi tulevat vielä hiihto- ja patikkaviikot eri puolilla Lappia, tusina niitäkin, eikä myöskään sovi unohtaa osallisuutta Tunturiluutaan.

Eräretken suunnittelijana ja vetäjänä Kalervo on huolellinen ja luotettava, joka retkenjohtamisen lisäksi rekisteröi kaiken tarkkaan muistiinpanoihin ja filmille. Kuitenkin hän on olemukseltaan hiljainen ja vaatimaton, ei viihdy turistireiteillä, ja haluaa perehtyä luontoon rauhassa ja perusteellisesti. Yhdessä Vhtta-kerhon kanssa onnittelemme Kalervoa hänen nyt astuessaan arvokkaaseen ikäsusien rääthyyn.

Maire Annikki Kalanti syntyi Merikarvialla 8. 5. 1915. Perhe asui pitkin Suomennientä Mairen kymmenenteen ikävuoteen saakka, josta lähtien Maire lukee itsensä helsinkiläiseksi. Oli partiossa 11 vuotta, ensin "tontuissa" sitten "isossa partiossa", mutta retkeilyinnostus alkoi jo polvenkorkuisena perheen vanhempien ansiosta. Yksitoista vuotta kului sekakuoron rivinaisena ja tilapäisretkeläisenä, kunnes kuoron jälkeen kaupungin retkien kautta joskus 1950-luvulla kulki tie ensin tavallisesta rivilatulaisesta vuoden 1967 alussa Tunturilatuun. Ensimmäinen Lapin vaellus oli Helligstuen — Halti — Kilpisjärvi v. 1953. Lapin käyntejä, kesä- ja talviretket mukaanluettuina, lienee viitisenkymmentä, ja viisi joulua on tullut vietetyksi Lapissa 1969 lähtien. Tunturisudeksi Maire vihittiin 1970. Maire on hiihdellyt valtavan ahkion kanssa yli 300 km eräretken yksinään koivuvyöhykkeellä ja ollut puskan juuressa yötä. Muutkin ainekset johtajasudeksi olisivat olleet jo vuosia koossa, mutta Maire itse tuumii että johtamiset olisi jo jätettävä nuoremmille. Tämä toiminnan nainen oli Kavtsin perustajajäsen ja ankara rahastonhoitaja vv. 1972—75, eikä pussin suu tahtonut aueta edes tosi tarpeeseen. Maire on myös toiminut useissa Tunturiladun erikoistehtävissä, kuten Juhlasusiaiset -76 sihteerinä. Nykyisin Mairella on epävirallinen arvonimi "Kavtsin äiti". Mairen seurassa kyllä aika kuluu, eikä hän jää hiljaiseksi edes Kullervo Kemppisen seurassa (vrt. Naskama s. 21). Tämä "sitkeä susisisko" on kyllä ansainnut päästä arvokkaaseen ikäsusien rääthyyn.

Martti Heikura aloitti lapinretkeilyn 60-luvun alkupuolella. Hänelle on näiden vuosien aikana kertynyt nelisenkymmentä retkeä Lapissa, joista eräretkiä 18. Tunturihuippujen valloituksia on n. 70. Tunturisudeksi hänet vihittiin v. 1968 ja johtajasusi n:o 55 hänestä tuli v. 1970.

Martti Heikura on ollut Varkauden Ladun johtokunnan jäsenenä v:sta -63 alkaen ja puheenjohtajana vuosina 1970—76.

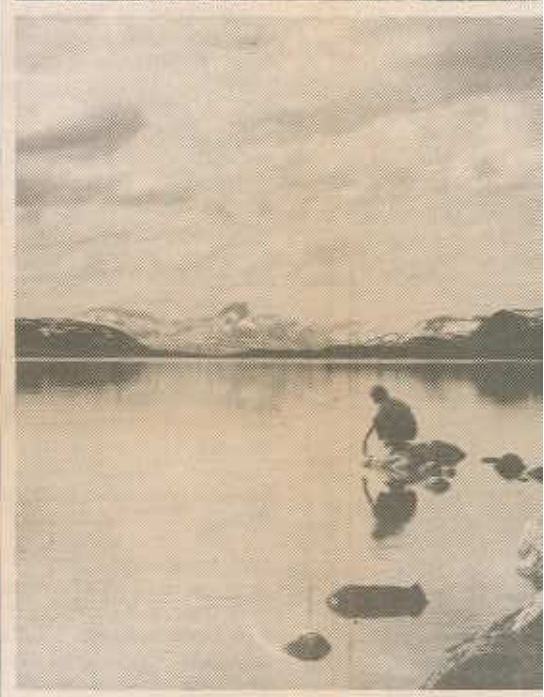
Suomen Ladun hallitukseen hänet valittiin v. 73 ja on siellä toiminut erittäin aktiivisesti ja tunturihenkisesti. Hän on ollut Suomen Ladun tunturivaliokunnan jäsen vuosina 1973—74 ja saman valiokunnan puheenjohtaja vuodesta 1973 alkaen ja edelleen. Kiilopään hallintokuntaan hän on kuulunut vuodesta 1974 alkaen.

Martti Heikura on uuttera, tunturihengen omaava retkiveikko, jonka ansiot eräretkeilyn ja tunturilatutoiminnan saralla ovat varsin mittavat. Näistä tunnustuksena hänelle kutsu ikäsusien korkeaan rääthyyn.

turikäynnit, hu = huiput, er = eräretket, jo = eräretket joilla asianomainen on ollut johtajana. Luku voi hiukan poiketa asianomaisen itse ilmoittamasta, sillä susivaliokunta ei ole hyväksynyt eräretkiksi alle 6 vrk kestäneitä, tunturihuipuksi napapiirin eteläpuolella olevia jne).

		kä	hu	er	jo
1272	Granholm Erik, Vaasa	8	12	3	—
1273	Gylling Aino, Vaasa	9	25	3	—
1274	Helonen Pauli, Imatra	18	31	13	4
1275	Houni Kaija, Espoo	27	14	3	—
1276	Ikonen Sirkka, Kiiminki	7	20	4	2
1277	Koskinen Sulo, Mänttä	24	20	9	7
1278	Lehtinen Eino, Nokia	5	30	5	—
1279	Lehtinen Pertti, Helsinki	15	14	6	—
1280	Manninen Inkeri, Helsinki	8	12	6	—
1281	Mussalo Ari, Kotka	6	27	2	—
1282	Pöyhiä Erkki, Helsinki	9	14	6	6
1283	Rönnberg Anja, Helsinki	6	22	6	2
1284	Rönnberg Osmo, Helsinki	5	13	3	1
1285	Salonen Erkki, Tampere	15	14	3	3
1286	Sepponen Esko, Pieksämäki	6	17	2	1
1287	Siitonen Pekka, Jääli	6	13	4	3
1288	Sirèn Marjukka, Tampere	14	35	6	—
1289	Tättilä Pekka, Uusikaupunki	8	15	5	5
1290	Westerberg Keijo, Helsinki	11	25	7	7
1291	Virtanen Kalevi, Turku	6	31	5	—

NORJALAISESSA

käissä ja mustan kallioroson kattamissa sinisissä jäätikkökuruissa.

Arkistonhoitajana en jankuta samaa kuin Caesarin aikalainen Cato vanhempi Karthagosta, mutta olen sitä mieltä, että tunturilatulaisista useat saattaisivat auttaa arkistoa tallentamalla lehtileikkeitä toiminnastamme ja edelleen saattaa ne vaikkapa Suomen Latu ry:n tston kautta saatavilleni, ettei leikekirjan

täyttäminen tunturilatulais puolille tätä suomea niin, suus pistää sa toa paikkase muistat sama kulloisetkin a

Susiterveisin

OUTSI

Jatkoa 3 sivulta

ei kuitenkaan tapahtunut ennen kuin viime syksynä, jolloin joukko kuulutettiin uudelleen koolle ja nyt kerho syntyi melko jämäkästi. On kokoonnuttu lomakausia lukuun ottamatta joka kuukauden ensimmäisenä maanantaina ja osanottajia kerhoilloissa on ollut tasaisesti noin 40—45 henkeä. Koko jäsenmäärä on toista sataa, sillä kaikki kuutisenkymmentä Keski-Suomen tunturisutta on kirjattu ilman muuta jäseniksi.

Kerhoiltojen keskeisenä aiheena on ollut tyhjentävä esitelmä tunturiretkeilyn eri alueilta kuten anorakeista, hiihtovälineistä, kartoista jne. Esitelmää on seurannut jonkun jäsenen diakuvien tarkastelu.

Viime talvena saatiin kerholle oma merkki, joka on tunnetun heraldikon Ahto Nummisen käsialaa. Keski-Suomea siinä symbolisoi metson pää sekä Lappia keskiyön aurinko. Nimikysymys tuotti aluksi hankaluuksia, koska saamen kielen yhdeksän kirjoitetaan murrealueista riippuen kuudella eri tavalla. Oulun yliopistosta emme saaneet tähän mitään selvyyttä ja lopuksi Kirsti ja Juhani Jomppanen suosittelivat muotoa Ovcci. Taiteilija Numminen puolestaan sanoi, että tuo on suomalaiselle käyttäjälle liian konstikas nimi ja niin päädyttiin muotoon Outsi.

Tämän vuoden merkittävin tapahtuma onKeski-Suomen eräreitin tutkimus. Maakuntaliiton pyynnöstä Outsi selvitti 125 km pituisen eräreitin, joka alkaa Pihtiputaalta, kulkee Kinnulan, Kivijärven ja Kyyjärven kautta ja päättyy Karstulaan. Se kulkee todellisten erämaiden läpi, joissa vielä kotkat ja kalasääkset pesivät, tosin vaeltajilta piilossa. Majoitus tapahtuu metsäkämpissä, maalaistalossa ja Kinnulan kohdalla museon tuvassa. Lokakuun 7—8 päivinä läänin maaherra Kauko Sipponen tutustui reittiin Karstulan osalta ja talven aikana reittiä aletaan tehdä tunnetuksi matkailuorganisaatioiden kautta. — Toivotaan reitille menestystä ulkoiluväen piirissä, sillä säästyyhän sen vaeltajilta pari sataa markkaa matkakuluja, jota jokainen Lapin matka vaatii.

J.K.J.

KAVT

Toimintavuosi o
hotoimikunta
vuosikokoukselta
Vuosikokouksen
Matti Mähönen
ovat hyvin kun t
pitkä ja vuosi
toimintasuunnite
mutta ytimekäs.
järjestötoiminna
taisiakin esimerk
tuloksemme on
osin kämppäm
osin rahastonhoi
nyöreistä. Nyt
olla riittävät, ku
saavat jauhettua
tipäätöksen valm
tuntuvat asiat k
min kuin saame
kunnan erovuo
sihteerimme Sir
littiin uudelleen

ORJALAISESSA

jatk. etus.

a mustan kallioroson katta-nisissä jäätikkökuruissa.

tonhoitajana en jankuta uin Caesarin aikalainen Cato pi Karthagosta, mutta olen eltä, että tunturilatulaisista aattaisivat auttaa arkistoa malla lehtileikkeitä toimin-ne ja edelleen saattaa ne a Suomen Latu ry:n tston saatavilleni, ettei leikekirjan täyttäminen katkeaisi. Meitähän tunturilatulaisia on siroteltuna eri puolille tätä laman runnomaa kotisuomea niin, että jokaisella on tilaisuus pistää saksensa soppaan ja pirstoa paikkaseutunsa aviisia, kunhan muistat samalla merkitä liuskoihin kulloisetkin ajankohdat.

Susiterveisin

EJT.

a lopuksi Kirsti ja Ju-en suosittelivat muo-aiteilija Numminen pi, että tuo on suoma-älle liian konstikas päädyttiin muotoon

den merkittävin ta-ski-Suomen eräreitin kuntaliiton pyynnöstä :5 km pituisen erärei-Pihtiputaalta, kulkee ijärven ja Kyyjärven ttyy Karstulaan. Se sten erämaiden läpi, kat ja kalasääkset pe-eltajilta piilossa. Ma-uu metsäkämpissä, ja Kinnulan kohdalla sa. Lokakuun 7—8 maaherra Kauko Sip-i reittiin Karstulan aikana reittiä aletaan ksi matkailuorgani-tta. — Toivotaan rei-i ulkoiluväen piirissä, n sen vaeltajilta pari matkakuluja, jota jo-natka vaatii.

J.K.J.

KAVTSIN kuulumisia

Toimintavuosi on vaihtunut ja kerhotoimikunta saanut siunauksen vuosikokoukselta vuoden työlleen. Vuosikokouksen puheenjohtaja Matti Mähönen totesikin, että asiat ovat hyvin kun toimintakertomus on pitkä ja vuosi tapahtumia täynnä, toimintasuunnitelman ollessa lyhyt mutta ytimekäs. Matti on kuulemma järjestötoiminnassa nähnyt päinvastaisiakin esimerkkejä. Taloudellinen tuloksemme on kiitettävä, johtuen osin kämppämonisteen suosiosta, osin rahastonhoitajan kireistä pussin nyöreistä. Nyt kerhon varat alkavat olla riittävät, kun byrokratian myllyt saavat jauhettua Kärrikaltion myyntipäätöksen valmiiksi. Valtion kanssa tuntuvat asiat käyvän vielä hitaammin kuin saamelaisten. Kerhotoimikunnan erovuoroiset, korvaamaton sihteerimme Sirkka sekä Birger valittiin uudelleen. Timo Sarkkinen oli toivonut eroa muuttonsa vuoksi, tilalle valittiin Kalle Karttunen. Tervetuloa Kalle. Kerhon jäsenmäärä on tasaisessa kasvussa, toimintakauden vaihtuessa oli kirjoissa 337 jäsentä.

Sitten viime lehden ovat kerholaiset tehneet paljon eräretkiä, hiihtäen ja kävellen, soutuakin on kokeiltu. Kaikki mahdolliset kairat on kouluttu: Värriöstä Inarin saaristoon, Utsjoen itäinen ja läntinen, Muotka, Repokaira, Pallas, Käsivarsi. Ainoa seutu missä tämän vuoden aikana ei tietääkseni ole käyty lienee käsivarren välitunturit, vai eikö kävijä ole jättänyt eräretki-ilmoitusta?

Kerhoiltoja on pidetty joka kuukausi, kesätaukoa lukuunottamatta. Paikalla on ollut 40—70 kerholaista, parhaita aiheita olivat kartat, suot ja sienet. Viikonloppuja on vietetty ainakin Monnin hiihdon, Kolbman 10v-päivien, Kärrikaltion ja Vihtijärven Kairin kämpän merkeissä. SL leiripäivillä Suvisäkylässä menestyimme vaelluskilpailuissa hyvin ja Ulko-Tammion viestinhiihdossa veimme pinaalit kotiin. Kolbman 10v-päivillä Latosaaressa ei sen sijaan onkikilpailussa onnistanut, kilpailun ainoaa kalaa, meidän puistamme ei hyväksytty. Sunnuntairetkillä Helsingin ympäristössä on liikuttu joukolla esim. lintujen, ja meren merkeissä ja muuten vaan.

Syksyn rospuuttoaikana keskitytään lähinnä vuosikokouksiin ja SUSIAISIIN. Samalla kerätään voimia alkavan toimintakauden koitoksiin. Eräretkiä on tarkoitus tehdä roppakaupalla, teemavuoden merkeissä. On myös ajatuksia herätellä turvekotakulttuuria henkiin, tähtäimessä on lähinnä Akukammin kunnostus. Jäsenistö hioo jo suksiaan ja on pyhittänyt helmikuun 11—12. päivät Suomen ladun hyväksi. Haastamme häviön uhallakin muut kerhot, se jonka osallistumisprosentti on korkein saakoon kunniapalkintomme vuodeksi lainaksi kaappiinsa.

Jussi

KELOT

Jatkoa 3 sivulta

on suurelta osalta geneettisesti aiheutuvaa (perinnöllistä). Kierteisen kasvun suhdetta määrättyihin puun ominaisuuksiin tai rakenteeseen on tutkittu keskitetysti vähemmän kuin huomioiden ja päätelmiä tehden. Kuitenkin eräät tutkimukset ovat osoittaneet iän vaikutuksen ei niinkään kierteiseen kasvuun syynä kuin sen tilaisuutena.

Ympäristötekijöiden vaikutusta ei ole vielä voitu tarkoin määritellä. Tosin saattavat vaikeat ilmasto-olosuhteet, kuten kovat tuulet ja lumikuormat aiheuttaa voimakasta kierrekasvua puissa vastavoimana rasitukselle. Perinnölliset tekijät on silti yhä huomioitava.

Eräs seikka Lapin kelojen yhteydessä on vielä todettava, usein näkee nimittäin ,että kelojen juuret ja tyviosat ovat hiiltyneet itse rungon ollessa hopeanharmaa ja virheetön. Hyvin suurella todennäköisyydellä voidaan väittää, että nämä mustumiset ovat paikallisten metsäpalojen aiheuttamia. Kun tiedämme, että kelot yleensä ovat pitkäikäisiä ja tulenarkoja niin niiden mahdollisuudet joutua kärsimään metsäpaloista ovat melkoiset. Lappi on metsiensä osalta erikoisen tulenarkaa aluetta ja kulon käymättömiä alueita lienee vähän, eräitä tunturilaaksoja ja metsäsaarekkeita lukuunottamatta. Lapissa onkin Metsähallituksen organisoima kulonvartiointi, joka toimii kesän kuivimpina aikoina. Tähän tarjoavatkin Lapin monet tunturit sopivia tähystyspaikkoja. Suurin metsäpalon aiheuttaja on ukonilma mutta vaeltajillakin on oma syntilistansa. Käsitelkää tulta varoen!

Lopuksi haluan esittää toivomuksen kaikille niille, joiden käsiin tämä kirjoitus saattaa joutua: Älä kaada keloa mikäli sinulla ei ole siihen riittäviä syitä. Kunnioita luontoa!

Pentti Ranta

Lähteet: A. F. Naskowiak, Matti Leikola, Matti Kärkkäinen.

Karhu-Korhonen, Tankavaaran kullanhuuhtomon isäntä, oli yleissarjan nopein huuhtoja, mutta hukkasi muutaman hipun. Kalle-Varis istui ja mietti ihmisten meininkejä.

Kullanhuuhdonnan MM-kilpailut

□ Tankavaarassa oli väkeä ja tunnelmaa Kullanhuuhdonnan MM kilpailujen aikana. Parhaimmillaan n. 2000:en noussut väkijoukko kansoitti Hopiaojan varret ja useimmat asussa, jonka muoti oli jostain muualta kuin Pariisista lähtöisin. Varsinainen tyyppi oli sekin nuori kaveri, joka ajeli vanhalla polkupyörällä, toisessa kädessä emalimuki ja toisessa puinen viulukotelo. Kulunut lippalakki, ruudullinen sarkapusero sekä kumisaappaista leikatut kalossit käsittivät asun. Ystävällisen näköisiä kasvoja kehystivät ohutsankaiset silmälasit ja hoitamattomana rehoittava pitkä parta. Polkupyörän "jarruna" oli pystykorva, kymmenmetrisen narun päässä, jossa oli lukemattomia solmuja. Muitakin persoonallisuuksia oli paikalla, mm. monet tunnetuista aktiivikullankaivajista.

MM-kilpailujen tilaisuudet alkoivat lauantaina, jolloin H.K.K. U.K.K. kävi paikalla muuraamassa peruskiven uuteen kultamuseoon. Uudeksi museorakennukseksi tulee vanha Härkäselän kämppä, jonka muutamia jykeviä seinähirsiä oli jo siirretty paikalle. Kultamuseon kuva- ja esinekokoelema tulee laajenemaan huomattavasti tässä "uudessa" rakennuksessa. Satojen telttojen ja kymmenien asuntovaunujen sekä kaiken muun markkinatouhun keskelle oli rauhoitettu pieni alue, jonne yli 13 vuotiailta oli pääsy kielletty. Tässä "Lasten Kultamaassa" juoksenteli vapaasti ankkoja sekä karitsoja, oli koira kytkettynä ja häkissä pari ketunpoikasta ja jäniksiä. Kesy Kalle-varis hortoili missä sattui, useimmiten poseerasi jonkun käsivarrella valokuvattavana.

Lauantain kilpailuina oli yleisen sarjan 3 karsintaerää ja naisten sarjan loppukilpailu. Kilpailun idea oli seuraavanlainen: Jokaiselle arvottiin sora-annos, johon oli sekoitettu salainen määrä kultahippuja (samassa sarjassa jokaisella samanlainen annos). Nämä oli huuhdottava esiin mahdollisimman nopeasti ja asetettava näyteputkeen. Hukatuista hipuista tuli sakkoaikaa. Kilpailupaikalla suoritettiin sora-annoksen ja kilpailupaikan arvonta, hatusta nostettiin numeroitu näyteputki. Kilpailu alkoi revolverin laukauksella. Siinä nähtiin monenlaista luttaamista, kun 30 vaskoolia heilui Hopiaojan sameassa vedessä. Rauhallisesti huljutellen silmä tarkkana tai kiivaasti loiskutellen parta märkänä. Dramaattisuus on se, joka tekee kilpailuista kiehtovan. Erään kilpailijan näyteputki putosi taskusta kilpailuareenana sameaan veteen. Hän yritti etsiä sitä, välillä sora-annostaan huuhtoen ja välillä taas pyytäen kovalla äänellä uutta putkea. Putkea ei löytynyt, eikä uutta annettu, joten miehen päreet paloivat. Paiskasi vaskoolinsa sekä sora-annoksensa veteen ja marssi pois karmeasti kiroillen.

Päivän kilpailuerien jälkeen oli ohjelma vapaata, joko tanssia "Tankahovissa" tai kurkunhuuhdontaa "Wanhan waskoolimiehen kahvilassa" laulun ja soiton säestyksellä. Toiset huuhtoivat soraa kilpailualueella, harjoitellen huomista loppukilpailua varten tai etsien hukattuja kilpailuhippuja. Ja niitähän löytyi.

Sunnuntaina oli kolme loppukilpailua, nuorten-, yleisen- ja veteraanisarjan. Nyt oli tosi kysymyksessä, Maailmanmestaruus ja arvokkaat palkinnot. Vaskooleja pyyhittiin ja käsivarsilihaksia hierottiin. Herkisteltiin ulkoisesti ja sisäisesti. Yleisensarjan nopein huuhtoja oli tunnettu kullankaivaja Yrjö Korhonen, joka väitti löytäneensä kaikki 5 hippua. Todennäköisesti häneltä oli kadonnut muutama hippu putkeenlaitto-vaiheessa, koska hän sijoittui lopuksi kahdeksanneksi.

Veteraanisarjan arvonnassa esiteltiin jokainen kilpailija ja joukossa oli useita tunnettuja aktiivi kullankaivajia. Palkintojen jako oli yhtä juhlaa, ainakin sille kansainväliselle lehti- ja TV-kuvaajien joukolle, jota oli ainakin puolet yleisöstä.

Tankavaaran kultajuhlista on muodostunut vanhojen kultamiesten kohtaamispaikka, jossa vaihdetaan kuulumisia ja muistellaan menneitä liikuttuneina. Hyvin liikuttuneina. "Wanhan waskoolimiehen kahvilan" harmaassa tupakansavuisessa ilmapiirissä juttua riitti. Välillä tosin täytyi levätäkin, joko pöydän päällä tai alla. Ja tunnelmaa kuvasti kassalla oleva lappu: "Olut on loppu".

Saivare

Unohtumaton ULKO = TAMMIO

Tunturilatulaiset olivat jälleen 10.–12.6 Karhulan tunturisusikerhon vieraina Ulko- Tammiossa.

Väkeä oli juuri sen verran kuin vesibussiin mahtui, 71 henkeä. Kukapa olisi voinut uskoa, että Mauri Tani apulaisineen pystyy noitumaan alkukesän ulkomerelle sään, missä perjantai-illasta sunnuntai-iltaan ei aaltokaan värähtänyt ja aurinko helotti paljaalta taivaalta. Se, joka ei polttanut nahhkaansa on joko norsun sukua tai valehtelee.. Viikonloppu sujui susimaisen yhdessäolon merkeissä, perinteellisesti sujuvan tavaroiden rantauttamisen jälkeen pystytettiin teltat ja istuttiin nuotiolla. Lauantaina nautittiin auringosta, osallistuttiin tieto-taito-polkuun ja vaativampaan luontopolkuun. Illalla tanssittiin kalliolla haitarimusiikin tahdissa. Illan suussa kaikkein tärkein, Ulko- Tammion perinne, Kuolematon Kuivanmaan Viestinhiihto kerhojen välillä. Tarkat säännöt, kokonainen tiheään kirjoitettu konekirjoitusliuska jaettiin hyvissä ajoin ja valmentautuminen oli tiivistä.

Joukkue käsitti neljä kilpailijaa ja huoltajan. Ensimmäinen hiihti sokkohiihtoa riekon äänen ohjaamana. Seuraava lähti ampumahiihtoon, kivellä oli osuttava purkkiin, tai joutui sakkokierroksille, jolloin valmentajan piti kovasti lohdutella tai haukkua. Seuraavana tyyliniekka taipaleelle: haarakäyntiä, suksien voitelua, liukuvaa vuorotahtia, oikolasku.

Paras pitovoide kalliolla oli piikkilanka. Tyyliniekka sammui maaliin.

Viimeinen viestinviejä suoritutui terävän lähdön jälkeen hamuilemaan narussa roikkuvaa makkaraa suuhunsa, lopuksi valssinpyörähdykset huoltajan sukset jalassa.

Voiton vei kahdella pisteellä KAVTSI I saaden kiertopalkinnon vuodeksi kaappiinsa. Tanssityyli ratkaisi. Toiseksi selvityi Inkeroisten joukkue, jonka nopea hiihtäjä sammui erinomaisesti. Njellä jäi kolmanneksi, haarakäyntiä on talven aikana treenattava. Karhulan isännät suoritutuivat kohtuunopeudella neljänneksi, hyvän huollon ansiosta ja Kavtsi II jätettiin viimeiseksi, vaikka huoltaja pitikin makkaran ammattitaidolla.

Huoltajien paremmuudesta oli tiukka kamppailu, Karhulan Anja vei voiton Kavtsin Jussista rinnan mitalla.

Meri ja varsinkin ulkosaaret ovat jotenkin tuntureille sukua, vaikka toisaalta vastakohta. Ulko-Tammion retki on enemmänkin kuin tervetullut perinne tunturilatulaisten kesäiseksi tapaamispaikaksi, Aiheutetaampa joukolla Karhulan Tunturisusikerholle harmaita hiuksia ensi kesänä. Ilmoittautudutaan niin runsaslukuisesti, että tarvitaan kolme pientä laivaa tai yksi Finjet.

Kiitoksin. Susi, joka kärvensi turkkinsa.

Susien ja sudenmielisten riehaa Ulko-Tammiossa: piiri pieni pyörii.

HISTORIAA AKALAUTTAPÄÄLTÄ

□ POMPPE JA MAIRE istuivat elokuun ensimmäisenä lauantaina Akalauttapään huipulla ja yrittivät sijoitella kotomaan tuntureita eteläsä ja lännessä kartalle. Tuuli vallaton aikoi viedä kartat mennessään ja tarvittiin melkeinpä betoniblokkeja niiden pysyttämiseksi. Osa tuntureista järjestyi, osa ei.

Sitten katse kääntyi tuntemattomaan itään. Nurkkavaaran takaa siinteli suuri järvi, joka Pekka Paadarin mukaan tunsi nimen Moosesjärvi. Se oli entistä Inaria. Sen pohjoispuolella olevan vaaran länsireunalla oli Neuvostoliiton rajavartioston komea kasarmialue, monta rakennusta, ja järven takaa näkyi kyliä ja teitä. Mutta eniten meitä kiinnostivat valtavat Kuollan tunturit, jotka aluksi näkyivät, mutta sitten hävisivät lämpimän sään autereen taakse.

Siinä keskusteltaessa kääntyi puhe Lapin kirjallisuuteen. Eräs Pompen sukulaisen sukulainen oli professori Theodor Homèn, ja tämän kokoama kirja Itä-Karjalaa ja Kuollan Lappia, joka ilmestyi vuonna 1918, kuuluu Pompen omistamaan Lapin kirjallisuuteen. Sain sen lainaksi kotiin palattuamme, samoin kuin Timo Muilun kirjan Valkoinen täplä, joka täydensi sitä.

Vuonna 1887 lähetti tsaari professori J. A. Palmènin johtaman suuren retkikunnan Kuollaan ja Itä-Karjalaan. Kolmikymmenvuotiskausi 1860–90 oli jonkinlaista Tsaari-Venäjän ja autonomisen Suomen kuherruskuukausiaikaa, on joku neropatti sanonut. J. A. Palmèn oli vanhapoika, joka uhrasi itsensä tieteelle ja oli todellinen kulttuuripersoonallisuus. Retkikunta sai oppaakseen Petterin, parikymmenkesäisen koltta-pojan, ja Muilu tapasi hänet hänen ollessaan jo hyvin vanha. Haastattelun tuloksena syntyi Valkoinen täplä.

Homènin kokoama kirja sisältää sen ajan huomatuimpien tieteen tekijöiden kirjoituksia. Granö, T. Itkonen, Th. Brenner kirjoittivat Kuollan Lapista, sen luonnosta, väestöstä ja asutuksesta, liikenteestä ja tiedonantotoiminnasta sekä talouselämästä ja "kulttuurista". Meitä tietenkin eniten kiinnostaa se, mikä näkyy, korkealle kohoavat, luoksepääsemättömät suurtunturit. Kuollan tunturit ovat Saariselän itäinen jatke. Umptek eli Hiipinä on laaja tunturiryhmä, pinta-ala 1145 m², korkein vuori on Lu-jaur-urt, yli 1300 m. Mutta Kuollan keskiosa on korkeata arktista ylätasankoa, sen sijaan Jäämeren ranta on täynnä vuonoja ja Kantalahden ranta taas korkeata vuoristorantaa.

Umptek-Hiipinän ja Lu-jaur-urtin kivi on nefeliinisyeniittiä. Saariselän kivi taas on punaista granuliittia.

Suomen tuntureille ei näy tarujen Imandra-järvi. Se kuuluu osana järvi- ja jokireittiin, jota myöten ennen matkattiin. Kuollan niemimaan halkaisee lännestä itään Ponoi-virta, ja Valkoisen täplän Petteri opas kunnostautui laskemalla erään tavattoman vaikean kosken. Ellei vene olisi siitä selvinnyt, olisi matkalaisten täytynyt palata takaisin. Nyt retkikunta suoriutui tehtävästään ja sai paljon kiitosta ja mainetta.

Tuolloin ei Kuollan niemimaalla ollut kovinkaan paljon asukkaita. Kuollan tuonti ns. sivistyksen pariin tapahtui aikoinaan kirkon toimesta. Lappalaiset kastettiin kreikkalaiskatoliseen uskoon vuoteen 1533 mennessä, kastajina olivat Feodorit Solovestkoilainen ja Trifon Pyhä. Vienanmeren venäläisiä kutsuttiin nimellä pomorit. Noihin aikoihin perustettiin myös Petsamon luostari, joka sai Iivana Julmalta vuonna 1556 paljon alueita. Suomalaiset, kainuulaiset sissit hävittivät sen vuonna 1589. Ensi kosketukset olivat siis vihamielisiä suomalaisten ja Kuollan asukkaitten välillä. Niistä muistona ovat lappalaisten keskuudessa yleisesti kerrotut vainolaistarinat. Mutta viime vuosisadalla oli suomalaisilla tärkeä osuus Muurmanninrannan kansoittamisessa. Varsinkin nälkävuosina 1860-luvulla lähti Oulun läänistä paljon asukkaita nälkää pakoon. Venäjän hallitus yritti edistää vielä tuolloinkin tyhjän maan asuttamista, lupasi kuusi ensimmäistä vuotta uudisasukkaille verottomina, lainoja ja pyyntietuja, mutta eräs etuisuus jäi järjestämättä: maan ja metsän omistussuhteet. Vanhin suomalainen siirtokunta on Pummankin (Zemljanaja), joka oli Jäämeren kalastuksen pääpaikka. Tämä suomalaisista.

Novgorodin lappalaisia verottamaan tulleiden asukkaiden jäljissä tuli Kuollaan jo hyvin varhain venäläisiä kalastajia, jotka jäivät sinne asumaan pysyvästi. Venäläiset lähteet mainitsevat Kuollan kalastuspaikkana jo 1263, muut, kuten Kannanlahti ja Ponoi samannimisen joen suussa syntyivät vasta 1400-luvun lopulla.

Jo 1000-luvulla pidettiin venäläisiä Norjan kuninkaan Olaf Trygvasonin ja Novgorodin ruhtinaan Jaroslavin välisen sopimuksen mukaan Lyngen- eli Jyykeänvuonosta itään olevan Lapin valtiaina. Nähtävästi tähän nojaten venäläiset verottivat osaa Ruijasta aina 17. vuosisadan alkuun. Vuosina 1323 ja 1326 määriteltiin Venäjän pohjoiset alueet rajasopimuksilla Ruotsin ja Norjan kanssa. 1200-luvun lopulla tataarien hyökkäys etelästä aiheutti liikkeen pohjoista kohti. Tämän vuosisadan lopulla ja seuraavan alussa tekivät venäläiset useita hyökkäyksiä Ruijaan ja Halogalantiin, joiden norjalainen asutus tuhoutui. Norjalaiset vuorostaan kostivat 1415 tekemällä hävitysretken Vienanjoen suulle, venäläiset 1420 vastahyökkäyksen. Kuollanvuonon rannalla asuvat norjalaiset tungettiin pois ja läntisen Kuollan Lappiin saapui karjalaisia, jotka sulauttivat lappalaisista osan itseensä. Rauha tehtiin 1493.

Tanskalaiset kronikat kertovat, että 13. ja 14. vuosisadalla Muurmanninranta asutettiin kahdesti, mutta jätettiin taas autioksi huonojen kalavuosien vuoksi. Silloin oli asutusta mahdollisesti myös Petsamossa, joka oli rikollisten karkoituspaikka.

Petsamon luostarista mainitaan tanskalaisissa lähteissä 1585 ja seuraavana vuonna ja kerrotaan, että luostari oli jo tuolloin toistasataa vuotta vanha ja todistus siitä, että venäläisillä oli Kuollaan etuoikeus. Aksel Magnus mainitsee perustamisvuodeksi 1475 ja perustajan nimeksi Tushan. Kuollaankin rakennettiin luostari, mutta sinne jäi vain muutama maallikkoveli, kun Feodorit, joka sen perusti, riitaantui munkkien kanssa. Kun Trifon perusti Petsamon luostarin uudelleen 1550-luvulla, alkoi Muurmannilla uusi kukoistus-

kausi. Sinne muodostui Venäjän ulkomaankaupan keskus valtameren äärelle, ja tavaroita tuotiin Vienasta, Aunuksesta ja kauempaakin. Neljännesvuosisadan ajan vallitsi siellä todellinen vapaakauppa. Vuodesta 1565 oli luostarissa 50 munkkia ja 200 luostarin työmiestä. Ruijassa luostari otti haltuunsa Kibergin kalastuspaikan, josta saatiin lohta. Mutta vuonna 1583 rakennettiin Kuollaan varustus ja siitä tuli keskushallinnon paikka. Englannin kauppa kuitenkin suuntautui alun perin Arkangeliin.

Vuonna 1665 lakkautettiin vapaakauppa, veroa alettiin kantaa ja Kuollan Lapin taloudellinen rappeutuminen sai alkunsa. Kukaan ei huolehtinut harvaan asutun "ylipe-rän" asukkaista. Kalastus väheni jatkuvasti, Norja alkoi tuoda kalaa Vienanmeren satamiin. Kuitenkin eräs starovertsi- eli vanhauskoislahko venäläisiä muutti Ponoihin ja menestyi niin hyvin, että he sulauttivat itseensä seudun lappalaiset. Muuten on venäläinen kansanaines vielä 1900-luvun alussa huomattava ainoastaan etelärannalla. Sitäpaitsi oli Muurmannilla lukuisa liikkuva väestö, joka saapui sinne Pohjoiskalotin alueelta neljän kalastuskuukauden ajaksi.

Kuollan puoleinen osa Jäämeren rantaa oli varhaisimmin tuttu norjalaisille, joista Ottarilla oli ensimmäinen tieto vuodelta 875. Silloin hän ilmoitti Englannin kuninkaalle Alfredille matkastaan Bjarmanmaahan. Norjalaiset tekivät lukuisia ryöstöretkiä ja verottivat Kuollan asukkaita. Viikingeillä oli linnojakin sekä Ruijassa että Kuollan niemellä. Jo 800-luvulla oli yhteenottoja kainulaisten ja karjalaisten pohjankävijöiden välillä. Karjalaiset olivat lappalaisten, nimenomaan itäisten, vanhimpia verottajia ja tätä toimintaa he harjoittivat vielä Novgorodin aikanakin.

Viime vuosisadan viimeisinä vuosina muutti Petshoran Izhmajoelta Kuollan niemimaalle syrjäänejä ja muutamia samojedeja, jotka harjoittivat suurisuuntaista pronhoitoa omistaen vähälukuisuudestaan huolimatta miltei suurimman osan koko niemimaan porokannasta.

Vuonna 1897 oli Kuollan kihlakunnassa 9 291 asukasta, joista venäläisiä 63 %, lappalaisia 18, suomalaisia 12, karjalaisia 2,5, syrjäänejä 1,2 %, samojedeja 25 henkeä ja muita kansallisuuksia 248, näistä 200 norjalaisia. Vuonna 1915 arvioitiin asukasmääräksi 14 700, maaseudulla 12 700 ja Kuollassa ja Aleksandrovskissa 2 000. Asukastiheys oli näinollen vain 0.1/km².

Asukkaat harjoittivat vain hyvin niukasti maanviljelystä, kalastushan oli pääelinkeino. Kalastuksen kohteina olivat turskansukuiset kalat, pallaskampela, merikissa, lohi, silli ja kala nimeltä navaga, sisämaan järvillä lohikalat. "Isäntä" kustansi välineet, "renki" teki työn ja luovutti 2/3 tuotosta tälle. Hylkeenpyynti oli tuottoisaa, samoin helmenkalastus.

Lappalaiset viettivät talven talvikylässä eli markkinassa niemimaan sisäosissa, kesäpaikka oli joko meren rannalla tai perhekunnan kalavesien ja projen suvilaidunten luona, jonne talvikylästä saattoi olla kymmenenkin peninkulmaa. Tuuloman lappalaisilla oli tämän lisäksi vielä kevät- ja syyspaikat. Mutta jo I maailmansodan aikana asui valtaosa lappalaisista hirsitaloissa, kiertely oli jo jäänyt.

Valkoinen täplä kirjan hauskana tietona voi vielä mainita, että itäkairan komea samojedikoirakanta on lähtöisin Palmènin retkikunnan mukanaan tuomista kolmesta koirasta.

Tässä Kuollan menneisyyttä, ehkä joskus myöhemmin tarjoutuu tilaisuus kertoa kiintoisan alueen nykyisyydestä. Ja kunpa sinne pääsisi vaellukselle! Näitä kirjoja lukiessa on sekä Pompelle että minulle muodostunut "haaveiden vuoreksi" Lu-jaur-urts. Todennäköisesti haave voisi toteutua vain ilmateitse, maasto lienee esteenä, samoin tavallisen kaupunkilaisen huono kunto.

MAIRE KALANTI

□ PAAVO PITKÄNEN, Lapin mies ja kirjojen tekijä, esitelmöi Ivalonjoen Kultalasta, kun oltiin koolla Lapin Kultala-säätiön järjestämässä juhlatilaisuudessa Kultalan kruunun stationilla Ivalonjoella heinäkuun 22 pnä. Tilaisuus järjestettiin sen kunniaksi, että alueen rakennukset oli entisöity. Olemme saaneet julkaistavaksemme Paavo Pitkäsen esitelmän.

Ivalojoen Kultala — ehostettu eldoradomme

□ VAELTAJA, joka tieten tahtoen tahi vaikkapa vain vahingossa on sattunut silmätyksin nyttemmin jo kaikkien kunnollisten karttojen tunteman Kultalan — Kultalan Kruunun Stationin kanssa, ällistyy. Ja syystä. Miten on mahdollista, että keskellä koskematonta erämaata, jylhän luonnon ja vain kosken kohinan tehostaman rikkumattoman rauhan ympäröimänä tavoittaa yhtäkkiä vuosisataisen, vankoista pihkapolttamista hirsistä rakennetun kookkaan kartanon. Vierellään aitta ja alhaalla jokirannassa mustunut sauna, jotka molemmat ovat ilmeisesti yhtä iäkkäitä.

Tiedämme että Lappi on täynnä yllätyksiä. Ja muualta puuttuvia omaleimaisia erikoisuuksia. Eräs niistä on tämä Kultalan Kruunun Stationi. Parisen penikulmaa alavirtaan Kutturan kylästä, jonne lähes nelipenikulmainen tie eroaa Nelostiestä hieman ennen Laanilaa. Paitsi näymiltään tämä "Kruunun Stationi" syntyhistorialtaan ja toiminnaltaan varmaan hakee vertaistaan koko Euroopasta.

Tämän päivän lapissaliikkuja tietää, ettei tämä ole ainoa "Kulatala", joka kartoista löytyy. Onhan niitä toki muitakin. Ja senkin hän ehkä tietää — tahi arvaa — että jokaisen tuollaisen nimen takana häämöttää — läheisemmässä tahi kaukaisemmassa mennesiyydessä — tuo sama himottu keltainen metalli, joka runsaat sata vuotta sitten melkeinpä kertaheitolla toi siihen saakka varsin tuntemattomana pysyneen kaukaisen maakuntamme yleiseen tietoisuuteen. Ei niin että silloin olisi yhtäkkiä tehty useita kultalöytöjä eri puolilla Lappia, vaan niin että kun ensimmäinen löytö oli norjalaisen vuorimestari TellefDahll'in toimesta tehty v. 1867 Utsjoella — paikalla on nykyään "Kultala"-niminen talo — se johti myös omien viranomaistemme tutkimuksiin, jotka syksyllä v. 1868 johtivat sitten kultalöytöihin Ivalojoella. Löytäjänä oli hallituksen lähettämän retkikunnan johtaja — oireellisesti myös rahapajamme johtaja — insinööri J. C. Lihr.

Tosin varhaisin tieto kultalöydöstä Lapissa on peräti vuodelta 1546 ja seuraava jo luotettava löytö vuodelta 1836, mutta kumpikaan ei johtanut jatkolöytöihin. Jälkimmäinen kyllä aiheutti seuraavina vuosina runsaasti etsintöjä ja geologisia tuktimuksia. Kuitenkin vasta Lihr'in löytö — senkin "isyydestä" syntyi muuten lihavanlainen riita sanomalehtikirjoituksineen, kuinkas muuten, kun "ensimmäisiksi löytäjiksi" ilmoittautui muutamia muitakin — johti niin suurimittaiseen kaivuu- ja huuhdontatoimintaan, että sillä toivorikkaasti kuviteltiin jopa korjattavan mennesitä katovuosista kärsineen valtakunnan taloutta.

Löydön seurauksena varsinainen kultaryhtäys Ivalojoelle alkoi v. 1870 senjälkeen kun kullan etsiminen ja huuhtominen oli ensin saman vuoden huhtikuussa säädöksillä järjestetty. Tietenkin "varaslähtöjäkin" oli tuolloin jo tapahtunut. Edellisenä vuonna, huomattavampien kultaesiintymien olemassaolon varmistuttua oli valtio tulevaa kultaryntäystä ennakoiden varannut maa-alueen silloisen Porttikosken keskijuoskun varrelta. Tähän, penikulman verran ylävirtaan paikasta, jossa Lihr oli tehnyt löytönsä, rakennettiin sitten kulta-asioiden hoitoa ja valvontaa varten kruununkartano — "Kultalan Kruunun Stationi". Itse koskea, sen kohdalla tehtyjen rikkaiden kultalöytöjen ansiosta alettiin sittemmin myös kutsua Kultalankoskeksi. Toukokuun lopulla v. 1870 tämä poikkeuksellisen uljaassa ympäristössä korkealla Ivalojoen törmällä sijaitseva rakennus valmistui ja sieltä käsin seuraavina vuosina ja vuosikymmeninä valvottiin kultamiesten ja heidän huuhtomoidensa toimintaa.

Tämä Kultalan Kruunun Stationi oli olosuhteet huomioonottaen todella erikoinen yhteisö. Erämaisessa yksinäisyydessään, kaukana alkeellisimistakin liikenneyhteyksistä — vaivalloista vesitietä lukuunottamatta — se käsitti lähinnä virastopalveluun tarkoitetun päärakennuksen lisäksi myös yllättävän monta huollolle tarpeellista rakennuksista päärakennus, aitta ja sauna kestivät kunnialla ensimmäiset sata vuottansa, muiden rakennelmien sensijaan käytön ja hoidon puutteessa vähitellen hajotessa ja maatuessa. Tänä päivänä kuitenkin myös kellari samoinkuin mahtavan kivisokkelin päälle rakennettu leipomo ovat jälleen kunnostetut. Ehkäpä leipomo taas kestäisi vaikkapa putkana, jollaisena sitä kultakuumeen kiihkempänäkin aikana jouduttiin käyttämään.

Huuhdontatulosten vuosien mittaan vähetessä ja alkuinnostuksen sen mukana laantuessa jokivarsi vähitellen hiljeni. Kun virallista kultaa ensimmäisinä vuosina löytyi n. 57—55 kg, ei sitä viittä vuotta myöhemmin enää saatu 17 kiloa enempää. Niinpä Ukko Kruunukin tällöin veti sieltä pois virkakuntansa jättäen Kultalan sikäli autioksi, että siellä senjälkeen oli vain yksi ympärivuotinen järjestysmies. Tämäkin virka lakkautettiin v. 1929, jonka jälkeen sen viimeinen haltija. Inarin Nellimistä kotoisin ollut Sammeli Saijets, kullanhuuhtoja hänkin, vuokrasi sen vielä itselleen valtiolta kolmeksi vuodeksi. Vuokra-ajan päätyttyä v. 1932 Kultala jäikin sitten täysin ajan ja enemmän tai vähemmän vastuuntuntoisten tilapäisten kävijäin armoille. Kumpikaan taho ei sanottavammin kunnioittanut aintulaatuisen paikan perinteitä ja lieneekin lähinnä vertaansa vailla olevan materiaalin, ammattitaitoisen, huolellisen työn ja rakennusten sijainnin ansiota, että Kultalan Kruunun Stationi piti pintansa siihen saakka kunnes rappion uhka huomattiin.

Kun Ivalojoen kullan löytymisen 100-vuotismerkkipäivä lähestyi, päätti Lapin Matkailuyhdistys keväällä v. 1968 huomioida tapahtuman ja mikäli mahdollista ryhtyä elvyttämään siihen liittyvää aintulaatuista perinnettä. Tässä tarkoituksessa annettiin kirjoittaa ensin sitä koskeva historiikki ja ryhdyttiin myös perinnettä vaalivan säätiön perustamistoimenpiteisiin. Säätiö perustettiin v. 1970 ja sen saatua perustajajäsentensä tuen lisäksi myös Museoviraston ja työllisyysviranomaisten varauksettoman tuen toiminnalleen, saattoi Kultalan ja siihen liittyvien muiden kulta-alueen kohteiden lopullista unohtamisen uhkaa pitää poistettuna. Ja niinpä tänä päivänä Kultalan kartanoalue, joka on vuokrattu Lapin Kultala Säätiölle 50 vuodeksi, on lähes täysin entisöity. Samoin on uudelleenrakennettu Ritakoskella, lähellä Lihr'in ensimmäistä löytöpaikkaa sijainnut kämppäkartano. Tämän Kultalan kilpailijaksi tarkoitetun 'residenssin' rakennutti tukikohdakseen vuosisatamme alkupuolella vaikuttanut rohkeaotteinen Heikki Kivekäs. Samoin on täyskorjattu Ivalojokeen laskevan kuulun kultajoen Sotajoen varrella Pahaojan suussa sijaitseva 1925 Lapin Kulta Osakeyhtiön päämajaksi rakennettu kämppä. Viimeisenä korjauskohteena on ollut ns. Prospector Oy:n rakentama Mobergin kämppä. Myös koneet, esineistö samoinkuin muukin aiheeseen liittyvä materiaali on ollut säätiön huolenpidon kohteena.

Kaikki nuo menneitten aikojen maineikkaat, mielikuvitusta kiehtovat mahtavassa ympäristössään sijaitsevat rakennelmat ovat nyt verrattain helposti kenen tahansa tavoitettavissa. Tie lähelle Pahojaa on kunnostettu tyydyttäväksi. Runsaan peninkulman mittainen polku Pahaojalta Kultalaan on merkitty ja kulkee kuivia maita. Ivalojan yli pääsee Tunturiladun talkootyönä teettämää riippusiltaa pitkin. Sillan ja Kruunun Stationin välillä on jopa hiljattain rakennettu autiotupa. Ritakoskella sensijaan ei ole joenylitysmahdollisuutta, joten on joko palattava takaisin samaa tietä tahi turvauduttava aina käytettävissä olevaan keinoon: venekyyti Kutturasta. Jokimatkalla sadan vuoden takaisten sitkeiden miesten ainoata kulkureittiä käytettäessä saattaa helposti havaita, että on muutakin verrattoman arvokasta kuin tuo keltainen metalli: suurenmoinen luonto aintulaatuisine jokinäkymineen.

Aina vuoteen 1968 Ivaljoen kulta-alue rikkaine perinteineen oli käytännöllisesti katsoen unohdettu. Aikoinaan elämää ja toimeliasuutta kuhissut alue näytti hiljaa odottavan hyljätyn loppua — maatumista. Nyt se kuitenkin taas elää. Ellei aivan kohsemalla ja samanlaista elämää kuin ennen niin kuitenkin virkistyneenä, ryhdistäytyneenä ja kasvonsa pesseenä. Kuten ainakin sellainen, joka havaitsee tulleensa huomatuksi ja jonka menneisyyttä arvostetaan. Ja onpa tämä vultala-perinteen elvyttäminen heijastunut muutoinkin. Omalta osaltaan se lienee ollut antamssa kimmoketta perinteen hyödyntämiseen myös nykyaikaisella tavalla. Siitä selvimpänä todistuksena on alueen läheisyydessä kultamuseoympäristössä sijaitsevan Tankavaaran jokakesäiset, nyt jo sangen mittaviksi laajentuneet kullanhuuhdontakilpailut, joille niillekään ei millään maapallon kolkalla taida löytä vertaa.

Kämppäkuulumisia Susipesältä ja Susikyröstä

Susipesä on ollut kuluneenakin toimintavuotena tunturilatulaisten talkootyökohteena. Sauna on viimeistelty lopulliseen kuntoon ja sen edestä johtaa nyt uimapaikalle 50 m:n pituinen laituri. Pääsiäisen aikaan vietetyllä Susiviikolla pidettiin taas pieni savotta, jolloin kaadettiin ja ajettiin keittiökatokseen tarvittavat hirret, sekä hankittiin kattohuovat ja sahatavarat. Heinä-elokuussa sitten salvostettiin keittiökatos vesikattovaiheeseen ja syksyllä valettiin siihen lieden betonirunko. Lopullisesti saadaan keittiökatos käyttökuntoon keväällä 1978. Tupaan valmistui pöytä ja 2 penkkiä. Susipesä on nyt pieniä kalustotäydennyksiä vaille erinomaisessa kunnossa. Se pystyy antamaan tunturilatulaisille mitä parhaimman suojan hiljaisessa Sarmin kairassa. Lämmin tupa ja leppoisa sunan löyly palkitsevat matkan rasitukset. Joka on retkeillyt kesällä ja talvella Susipesän viereisessä tunturimaastossa, myöntää sen olevan erinomaista tähän tarkoitukseen. Tätä retkeilyaluetta eivät suuret turistilaumat ole vielä pilanneet. Toivottavasti jokainen meistä osaa kunnioittaa Sarmin luontoa ja hellyydellä hoitaa tätä ikiomaa Susipesäämme.

Susipesän tilan kauppakirja allekirjoitettiin marraskuun 22 p:nä 1974 ja sen maanjakotoimitus tehtiin 31.10.1977.

Susikyrö on edelleenkin ollut tunturilatulaisten käyntikohteena tai välietappina. Saunan löylyjä kilvan kiitellään. Susikyröön on helppo päästä, kun ajokelpoinen tiekin päättyy kämpän takaseinään. Kulkuyhteydetkin tulevaisuudessa paranevat, kun postiauto välillä Kittilä — Raattama — Enontekiö pääsee liikennöimään. Tätä tarkoitusta varten laajennetaan ja perusparannetaan Raattaman ja Peltovuoman välistä polkutietä.

Käydessäni syyskuun lopulla Susikyrössä totesin sen paikat olevan mallikelpoisessa järjestyksessä. Tuvan permanto ja patjojen päälliset oli pesty puhtaaksi. Tunturilatulaiset osaavat vaalia tätä yhteistä Susikyröämme. Toivokaamme, että näin tulisi jatkumaan edelleenkin.

Susipesän rakentamisen vuoksi on Susikyrön jokavuotinen talkooviikko jäänyt pitämättä jo kolmen vuoden ajalta. Kohentamista onkin jo ilmaantunut. Saunarakennuksen pesuhuoneen sisäpuolisissa seinissä on lahoamisen merkkejä. Kämppä kaipaa hellaa tehokkaamman lämmityslaitteen ja seinät tilkitsemistä. Saunan jätevesihuolto on saatava paremmaksi. Vielä tämänvuoden puolella laitetaan pesuhuoneen sisäseinien suojaksi vesivanerit ja ilmanvaihtoa parannetaan. Kämpän lämmityslaitteeksi on hankittu samanlainen jatkuvalämmitteinen kiuas kun on Susipesälläkin. Kiuas on lähtövalmiina Pieksämäellä.

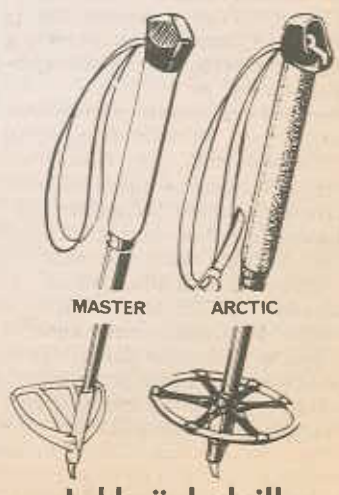
On valitettu, että Susikyrön polttopuutilanne on heikko. Kaikki tilalta löytyneet risut ja tuulenkaatopuut on käytetty polttopuina. Näin on siistiytynyt koko tilan alue. Syyskuun lopulla kerättiin ja ajettiin kellarivajan eteen 20—25 m³ kuivaa polttorankaa, joten talven polttopuut on varattu. Susikyrön kävijöiden tehtävänä on kantaa näitä vajaan niin paljon kun sinne mahtuu.

Kesällä 1971 hankittiin Susikyröön lisämaata n. 1,36 ha. Tämän lisämaan maanjakotoimitus on suoritettu 23.9.1977.

Tulevana kesänä heinä-elokuun vaihteessa pidetään Susikyrön talkooviikko. Talkooviikon aikana pyritään suorittamaan kaikki ne edellä luetellut työt, joita ei tämänvuoden puolella pysty suorittamaan. Samalla pidetään polttopuiden keräystalkoo. Susikyrössä on taas jokaiselle jotakin puuhaa, johon jokainen tunturilatulainen mielellään osallistuu.

Viime vuosikokous velvoitti johtokunnan hankkimaan kolmannen palstan jostakin Taka-

→

Lykkyä laduille EXEL-lasikuitusauvoilla
Lisäksi 7 muuta mallia
Valmistus:
EXEL Oy, Uunisepäntie 7
00620 Helsinki, puh.790 033

Puheenjohtaja

Jatkoa 1. sivulta

kin suhteessa susimerkin kantajalta odotetaan esimerkillistä toimintaa — myönteisessä mielessä.

Toivon, että kaikissa yhteisissä tilaisuuksissamme voisimme löytää niin tunturihenkistä ohjelmaa, että juhlamieli löytyisi yhteisestä harrasteestamme ilman raskaita nuotteja.

*

Suomen latu hiihdetään ensi helmikuussa. Osuutemme Nuorgamista Ivaloon ei tuohon aikaan ole niitä kaikkein leppeimpiä. Uskon kuitenkin, että piiristämme löytyy riittävästi harkitsevia uskallikkoja, jotka avaisivat ladun kairaiselle osuudellemme näihin ensimmäisiin hiihtoihin.

Valmistelemme asian huolella, joten eiköhän se siitä toteudu.

*

Muuten toivottelen kaikille kesän jälkeen vähävetistä talvea ja hiihtomieltä.

A.T.

Helena Jäntti

SM. Jatkoa etusivulta

Martikainen/Matti Rekola Tunturikerho Kolbma I 189,03, 4) Leo Kaunisto/Jorma Pihlainen Latuneuvojat I 182,48, 5) Ossi Sokka/Juha Kalske Partiolippukunta Kara-Karhut 181,98, 6) Helge Voutilainen/Matti Nummela Jokelan Retkeilijät 180,01, 7) Kari Laaninen/Jouni Hyttinen Joensuun Latu I 178,53, 8) Reino Ruotsalainen/Kalervo Kenkkilä Keravan Latu III 177,93, 9) Arto Honkonen/Paavo Pohjola Jyväskylän Latu 171,61, 10) Aarne Anttila/Renny Villikka 168,55, 11) Jouko Mustalampi/Kari Häkkinen Vaajakosken Valppaat 162,68, 12) Esko Sepponen/Veikko Tyrväinen Pieksän Latu 160,71, 12 paria vaelsi loppuun asti. 30 keskeytti.

Naiset: 1) Helena Jäntti/Marja-Leena Räisä Suonenjoen Latu 161,96, 2) Kaarina Kaikkonen/Pirkko Nummela Jokelan Retkeilijät 148,58, 3) Tuula Salomaa/Saara Koivunen Latuneuvojat 129,71. Kolme paria vaelsi loppuun asti, yksi keskeytti.

Jatkoa 7 sivulta

Lapista. Neuvotteluja palstakaupoista onkin jo käyty ja hanke kypsynee aikanaan. Lapissa tällaiset toimet vie oman aikansa. Voi olla, että vielä ensi kesänä jossakin Utsjoen koivualueella sijaitsevan lompolon rannalla tunturilatulaiset rakentavat turvekammia ja kylpevät entisessä Susipesän rakentajien telttasaunassa.

Ps.

Viime talvena 4 Njellän poikaa rakensi Pieksämäellä Tunturiladulle vanerisuikaleista veneen. Veneen satamapaikkana on Pekka Paadarin ranta Sarmijärven eteläpäässä. Vene on tarkoitettu tavaroiden kuljetuksiin Susipesälle. Veneen paino on 63 kg ja kolmen miehen voimin sen voi vetää kannaksien yli helposti.

PH.

Junalla Lapin porteille

Tunturissa kävijät matkustavat alkumatkan junalla, koska rautateitse pääsee mukavasti päivällä sekä yöllä makuuvaunussa mukavasti nukkuen kaikkina vuodenaikoina.

Autokin seuraa samassa pikajunassa Helsingistä Ouluun ja Rovaniemelle sekä Turusta ja Tampereelta Rovaniemelle, tai päinvastoin.

Junamatka on huokea. Esim. edestakainen matka makuupaikkoineen 2. luokassa Helsingistä Rovaniemelle maksaa vain 181,60 (1. 1. 1978 lukien 189,—) ja matka Turusta Rovaniemelle 2. luokassa ilman paikkalippua 78,60 (1. 1. 1978 lukien 83,—).

Mukavaa matkaa

VR

□ SOPULIVUOSI saattaa olla taas edessä. Merkit viittaavat siihen. Johtajasusi Lasse Råberg teki sopuleista harrastusnäytteen viime sopulivuosina ja nyt on aika julkaista se, että tiedämme asioista jos noiden pikku eläinten vaellus taas osuu ihmeteltäväksemme.

Sopuleista

Vaelluksillani tuntureilla minua on usein kiehtonut pieni, keltaisenruskea jyrsijä — sopuli, jota joinakin vuosina näyttää esiintyvän sangen runsaasti.

Koska tiesin aika vähän sopulin elämästä ja elintavoista, päätin tutustua lähemmin tähän pikkuolioon ja päädyin seuraavaan:

Sopuli on siihen hamsteriryhmään kuuluva jyrsijä, joka on levinnyt melkein koko pohjoiselle pallonpuoliskolle. Yli kaksisataa hamsterilajia jakautuvat pariinkymmeneen sukuun. Yleensä puhutaan kolmesta napapiirin eri sopulista:

yksi onLemmus-suku, johon kuuluvat Skandinavian tunturisopuli, siperialainen sopuli sekä Alaskassa ja Kanadan pohjoisosissa esiintyvä ruskea sopuli. Toinen on Dicrastonys, johon kuuluvat Aasiassa asuva Pohjoinen kaulapantasopuli, Alaskassa, Kanadassa ja Grönlannissa esiintyvä grönlantilainen kaulapantasopuli sekä Ungavan niemimaalla ja Labradorilla esiintyvä kaulapantasopuli. Kolmas sopulisuku Symaptonyx käsittää vain yhden arktisen lajin — Pohjoisen suosopulin, joka on peräisin Kanadan subarktisista osista.

Näitten pohjoisen pallonpuoliskon sopulilajien lisäksi on metsäsopulisuku, Myopus, jota ei tapaa tuntureilla.

Me maallikot puhumme pääasiassa kolmesta eri sopulilajista: tunturi-, kaulanpantaja metsäsopulista. Yhteistä näille sopuleille on se, että ne ovat pienikasvuisia, noin desimetrin mittaisia eläimiä, pyöreitä ja pulleita. Niillä on tuuheahko turkki, pienet melkein turkin peitossa olevat korvat, pitkät etukynnet ja lyhyt karvainen häntä.

Kiinnostukseni kohteena on ollut lähinnä Skandinavian tunturisopuli. Sitä esiintyy koko pohjoisella tunturialueella. Sen määrä vaihtelee suuresti kausittain. Joinakin vuosina sitä voi olla hyvin runsaasti, joinakin se on taas kuin poispyyhkäisty. Juuri tämä ilmiö hämmästyttää minua.

Jää arvauksen varaan miten tunturisopuli lisääntyy niin nopeasti. Selitys lienee se, että laji, joka pysyttelee ihmiseltä piilossa syksystä kevääseen, omaa kyvyn aikaansaada kanta, joka lisää sen lukumäärää useilla sukupolvilla. Tämä on mahdollista, koska sopuleilla on lumen alla suojattu valtakunta, ravintoa riittävästi ja tuskin yhtään vihollista. Ravinnokseen ne käyttävät lehtiä, sammalta, ruohoa, risuja, kaarnaa, jäkälää ja sieniä. Tiedemiehet uskovat, että tunturisopulin talven aikana tapahtuva lisääntyminen on välttämätöntä sen joukkoesiintymiselle. Lisääntymistulokset talven aikana ovat melkein yhtä hyvät kuin kesällä. Tämä lienee jyrsijöiden kohdalla ainutlaatuinen tilanne. Mutta mitä edellytyksiä sopuli tarvitsee tällaiseen massaesiintymiseen joinakin vuosina?

Sen ohella, että tunturisopulilla on tämä merkillinen lisääntymiskyky, ovat vaikuttamassa mm. seuraavat ympäristötekijät: 1) Edulliset ilmastolliset olosuhteet, jotka vuorostaan osittain vaikuttavat sekä ravinnon määrään että siihen, miten sopulit talviaikana voivat saada ravintoa. Aikaisella keväällä ja myöhäisellä syksyllä on niinollen positiivinen vaikutus. 2) Myönteisesti lisääntymiseen vaikuttaa myös säätila niinä talven kausina, jolloin pesissä on pieniä poikasia. Suojasäällä ja lumen sulamisella voi silloin usein olla kohtalokkaat seuraukset kuten mahdollisesti myös äärimmäisen kovalla kylmyydellä. Jos pitkä talvi ja suojaava lumipeite ovat niin edullisia sopulille, kuten edellä mainitsin, voidaan ihmetellä, miten myös aikaisella keväällä ja myöhäisellä syksyllä voi olla positiivinen vaikutus. Viimeksi mainittu tuntuu sotivan edellistä vastaan. Voi olla niin, mutta otettakoon huomioon, että lumipeitteen alla oleva ravintomäärä on joka tapauksessa rajattu. Sen vuoksi lumen alainen idylli, jos talvi kestää liian kauan, voi muuttua kuolemanloukoksi juuri niinä vuosina, jolloin tunturisopulia esiintyy runsaasti. Todennäköisesti näin tapahtuu usein, koska tunturisopulin massaesiintymistä ei tapahdu kovin usein.

Toinen mielenkiintoinen asia on sopulien vaellukset. Tiedemiehet eivät varmuudella tiedä syitä, miksi tunturisopulit lähtevät vaeltamaan. Eräät kokemukset osoittavat, että ylikansoitus ja ravinnon niukkuus olisivat pääsyitä. On nimittäin todettu, että kasvillisuus on syöty kokonaan sopulien pesäpaikoilta niinä vuosina, joina niitä esiintyy runsaimmin. Erään toisen teorian mukaan johtaa ylikansoitus eräänlaiseen paniikinomaiseen liikkeelle lähtöön. Joka tapauksessa sopulille on tyypillistä vaeltaminen.

Näiden joukkovaellusten aikana kuolee vaeltajia lukemattomia määriä: sairauksiin, nälkään, hukkumalla sekä petoeläinten uhreina. Yksikään vaeltajasopuli ei koskaan palaa takaisin kotiseudulleen. Joskus ne saattavat asettua uudelle seudulle asumaan, mutta tällainen uussiirtolaisuus on aina tilapäistä. Joukkokuolema seuraa myös, jos sopulilauma sattuu tulemaan jonkin veden äärelle ja tapansa mukaan yrittää sinnikkäästi päästä toiselle puolelle.

Sopuli hangella

Pääasiassa halusin tähdentää sopulien joukkoesiintymistä tasaisin väliajoin sekä niiden vaelluksia. Varmasti sopuleista löytyisi paljon muitakin mielenkiintoisia piirteitä, mutta jätettäköön niistä kertominen toiseen kertaan.

L. RÅBERG

LIITYN TUNTURILADUN JÄSENEKSI

Nimi ..... **Synt.** .....

Ammatti .....

Osoite .....

Puh. .....

● TUNTURILADUN jäsenenä sinulla on oikeus lunastaa tunturikämppiemme Susikyrön ja Susipesän avainten käyttöoikeus

— saada jäsenlehtemme Tunturilatu sekä Latu ja polku
— alennuksia Suomen Latu ry:n osanottomaksuista.

● LIITY TUNTURILATU ry:n jäseneksi tällä lipukkeella ja postita se täytettynä osoitteella

Tunturilatu ry.
Korkeavuorenkatu 25
00130 HELSINKI 13

ERÄRETKILLE SEKÄ ULKOILUUN KUNNON VARUSTEET RUNSAISTA VALIKOIMISTAMME

Tule tutustumaan Retkeilyhalliimme ja myymäläämme. Kysy tietoja uutuuksista ja tarjouksistamme puhelimitse.

Palvelemme maaseutuasiakkaita postitse.

PARTIO AITTA

Yrjönkatu 34, 00100 Helsinki 10 puh. 643 622